

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

Dette er en digital utgave av en bok som i generasjoner har vært oppbevart i bibliotekshyller før den omhyggelig ble skannet av Google som del av et prosjekt for å gjøre verdens bøker tilgjengelige på nettet.

Den har levd så lenge at opphavretten er utløpt, og boken kan legges ut på offentlig domene. En offentlig domene-bok er en bok som aldri har vært underlagt opphavsrett eller hvis juridiske opphavsrettigheter har utløpt. Det kan variere fra land til land om en bok finnes på det offentlige domenet. Offentlig domene-bøker er vår port til fortiden, med et vell av historie, kultur og kunnskap som ofte er vanskelig å finne fram til.

Merker, notater og andre anmerkninger i marginen som finnes i det originale eksemplaret, vises også i denne filen - en påminnelse om bokens lange ferd fra utgiver til bibliotek, og til den ender hos deg.

Retningslinjer for bruk

Google er stolt over å kunne digitalisere offentlig domene-materiale sammen med biblioteker, og gjøre det bredt tilgjengelig. Offentlig domene-bøker tilhører offentligheten, og vi er simpelthen deres "oppsynsmenn". Dette arbeidet er imidlertid kostbart, så for å kunne opprettholde denne tjenesten, har vi tatt noen forholdsregler for å hindre misbruk av kommersielle aktører, inkludert innføring av tekniske restriksjoner på automatiske søk.

Vi ber deg også om følgende:

- **Bruk bare filene til ikke-kommersielle formål**
Google Book Search er designet for bruk av enkeltpersoner, og vi ber deg om å bruke disse filene til personlige, ikke-kommersielle formål.
- **Ikke bruk automatiske søk**
Ikke send automatiske søk av noe slag til Googles system. Ta kontakt med oss hvis du driver forskning innen maskinoversettelse, optisk tegngjenkjenning eller andre områder der tilgang til store mengder tekst kan være nyttig. Vi er positive til bruk av offentlig domene-materiale til slike formål, og kan være til hjelp.
- **Behold henvisning**
Google-"vanmerket" som du finner i hver fil, er viktig for å informere brukere om dette prosjektet og hjelpe dem med å finne også annet materiale via Google Book Search. Vennligst ikke fjern.
- **Hold deg innenfor loven**
Uansett hvordan du bruker materialet, husk at du er ansvarlig for at du opptrer innenfor loven. Du kan ikke trekke den slutningen at vår vurdering av en bok som tilhørende det offentlige domene for brukere i USA, impliserer at boken også er offentlig tilgjengelig for brukere i andre land. Det varierer fra land til land om boken fremdeles er underlagt opphavsrett, og vi kan ikke gi veiledning knyttet til om en bestemt anvendelse av en bestemt bok, er tillatt. Trekk derfor ikke den slutningen at en bok som dukker opp på Google Book Search kan brukes på hvilken som helst måte, hvor som helst i verden. Erstatningsansvaret ved brudd på opphavsrettigheter kan bli ganske stort.

Om Google Book Search

Googles mål er å organisere informasjonen i verden og gjøre den universelt tilgjengelig og utnyttbar. Google Book Search hjelper leserne med å oppdage verdens bøker samtidig som vi hjelper forfattere og utgivere med å nå frem til nytt publikum. Du kan søke gjennom hele teksten i denne boken på <http://books.google.com/>

KF
2643

V. 74

NEDL. TRANSFER

HN 2W2F 5

DEN
FORENEDE NORSK
LUTHERSKE KIRKE
I AMERIKA

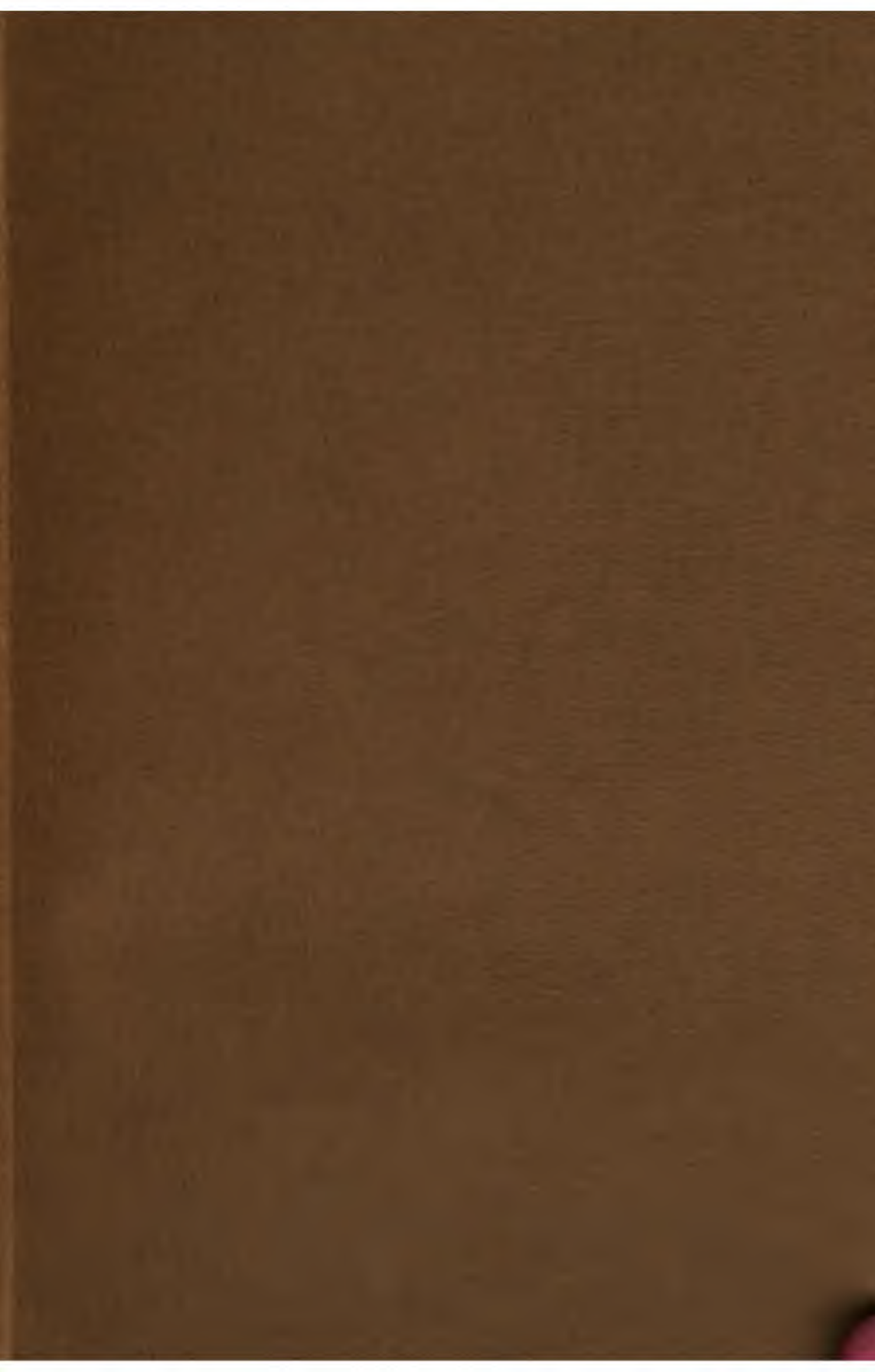

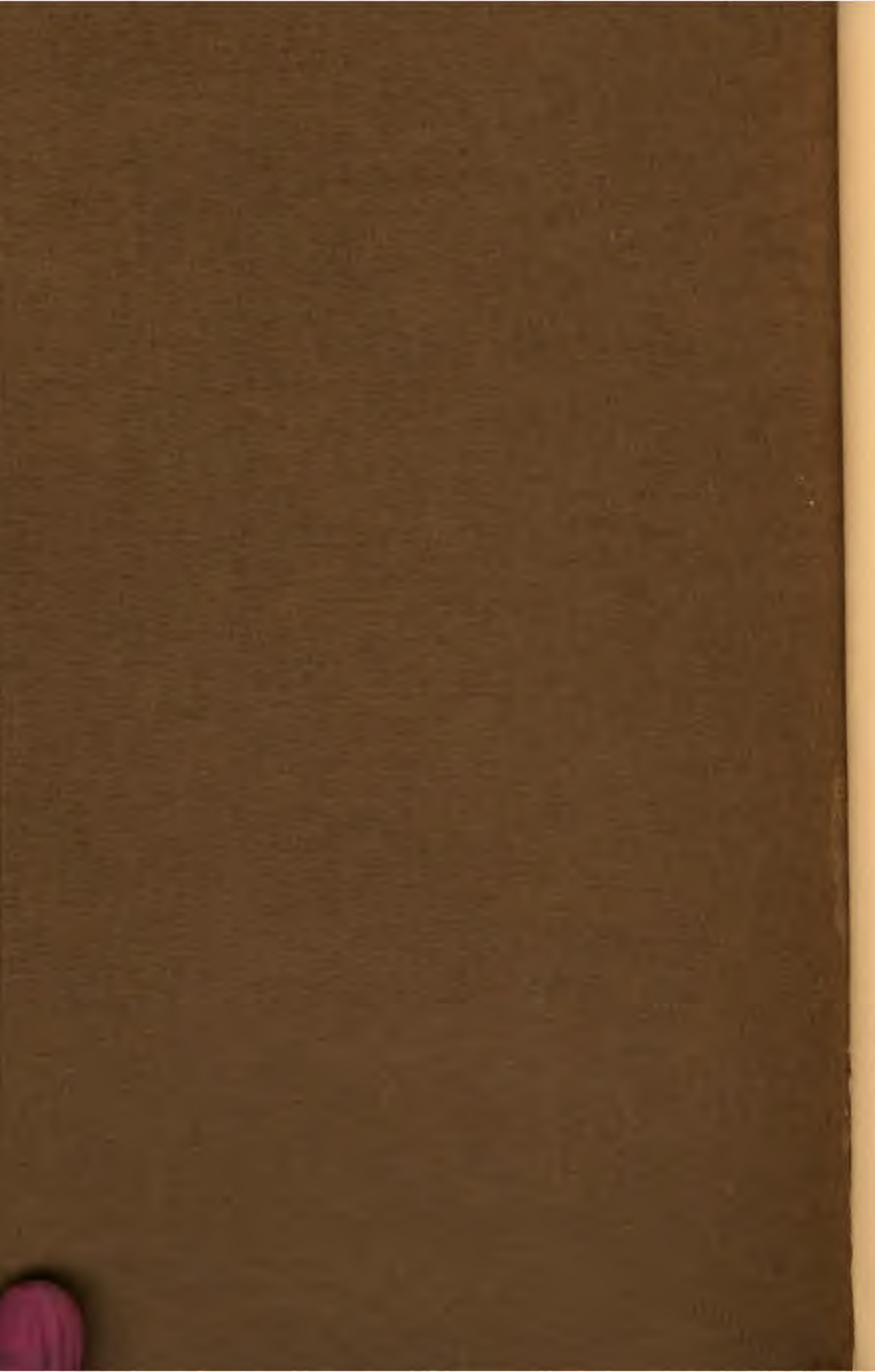
AF PASTOR O.M. NORLIE, PH.D., P.D.D.

AUGSBURG PUBLISHING HOUSE
MINNEAPOLIS · MINNESOTA

KF 2643

T. H. DAHL, D. D.
Formand for Den forenede kirke.

C

DEN FORENEDE NORSK LUTHERSKE KIRKE I AMERIKA

AF
PASTOR O. M. NORLIE, Ph.D., Pd.D.

MINNEAPOLIS, MINN.
AUGSBURG PUBLISHING HOUSE
1914

RF 2643

DEN FORENEDE NORSK LUTHERSKE KIRKE I AMERIKA

DE norsk lutherske kirkefolk i Amerika har siden 1846 stiftet 14—15 norsk lutherske kirkesamfund; for nærværende er der seks. Disse er som følger:

SAMFUNDETS NAVN	Aar stiftet	Antal prester	Menig- heder	Sjæle
1 Ellings synode	1846	5	27	1,400
2 Hauges synode	1846 (1876)	169	364	39,696
3 Norske synode	1853	410	1,048	162,287
4 Forenede kirke	1890	609	1,570	276,596
5 Frikirken	1897	172	371	38,000
6 Brodersamfundet	1900	14	19	964

Disse seks synoder har tilsammen 1,379 prester, 3,399 menigheder og 518,943 sjæle. Man vil af ovenstaaende tal kunne se, at Den forenede kirke er det største norsk lutherske samfund i Amerika. 43 procent af de norsk lutherske prester hører til dette samfund, ligeledes 43 procent af de norsk lutherske menigheder og 53 procent af det norsk lutherske kirkefolk. Dette samfund er altsaa saa stort som de andre fem tilsammen. Alle disse samfund har gjort og gjør fremdeles et velsignet arbeide i Vorherres tjeneste.

I. DENS STIFTELSE

DEN forenede kirkes stiftelse i juni 1890 er en begivenhed af stor interesse og betydning for det norske folk i Amerika. For at kunne ret forstaa det som fandt sted maa vi ta et kort overblik over den norsk lutherske kirkes historie i dette land.

Vor kirke herover er en immigrantkirke. De som grundet den var immigranter. Det er derfor selvsagt, at det kristelige og kirkelige syn disse havde med sig fra Norge, maatte komme til at øve en betydelig virkning, naar de slog sig ned herover og skulde til at danne menigheder og kirkesamfund.

I Norge var folket delt i to leire, som dog begge stod indenfor statskirken, men hver med sit syn paa det kristelige og kirkelige liv. Der var statskirke-kristendommen, og vækkelses-retningen fra Hans Nilsen Hauges tid. De stod mod hinanden og havde liden forstaaelse af hverandre. Senere kom en tredje retning, der havde som ledere professorerne Johnson og Caspari, som paa en sund og bibelsk maade vilde forene det berettigede i de to retninger. Det er nødvendigt at ha dette for øie for at kunne forstaa den norsk lutherske kirkes historie herover.

A. FORSKJELLIGE AANDSRETNINGER.

Liden og ubetydelig var den norske immigration til Amerika i begyndelsen. Kun 53 i aaret 1825, og ingen flere før aaret 1835, men saa begyndte de igjen at dra ud saa smaat. I 1840 var der henved 1,000 nordmænd indvandret, i 1850 over 12,000, i 1860 over 43,000. Hvem kunde i 1825 ha tænkt, at inden 90 aar vilde der være indenfor De forenede stater et nyt "Norge" næsten lige talrigt som

det gamle? Hvem kunde dengang ha anet, at udflytter-folket skulde kunne bevare sit sprog og den lutherske be-kjendelse i et land, som vrimlet af fremmede bekjendelser og sprog? Og dog saadan er stillingen nu. I 1914 findes omkring 2,000,000 nordmænd i Amerika. Muligens kan 1,500,000 tale og læse norsk. Sikkert 1,000,000 faar høre Guds ord forkyndt gennem den norsk lutherske kirke og over 500,000 er medlemmer af samme. Gud ske lov.

Statskirken hadde nok gjort godt arbeide trods megen aandelig ligegyldighed og død. Det Guds ord, som barna fik lære og de voksne fik høre, vendte ikke tomt tilbage. Kristendommen hadde sat dybe rødder i udflytterfolket. Vi finder straks de to retninger her ogsaa, statskirke-kristendom og vækkelses-kristendom. Til den første retning hørte den ulige større del af de indvandrede; til den anden hørte de som var paavirkede af den haugianske vækkelse. Men enten man tilhørte den ene retning eller den anden, var man enig i en ting: Guds ord var dyrt i landet. De kunde ikke samles efter sedvane i Guds hus; de mindedes sangen, prækenen, altergangen, messen ved alteret, og følte sig saa usigelig forladte og fattige.

Især var det folket af den statskirkelige retning, som følte, at mellemtiden fra indvandringens begyndelse til den første norske prests ankomst var hungerens aar. De "vakte" søgte at tilfredsstille sin aandelige trang baade gennem de opbyggelige bøger, som de hadde tat med fra Norge, og de opbyggelsesmøder, som de fik istand. Under disse møder bad og sang de med hverandre, læste i "Johan Arndt", "Pontoppidan" og andre skrifter og vidnet for hverandre om synd og naade.

Den mest fremtrædende af disse lægprædikanter var *Elling Eielsen*. Han staar endnu som den mest typiske af den yderlige modsætning til statskirke-kristendommen. Han var født i 1804 i Voss, blev tidlig vakt, begyndte at reise rundt som prædikant i 28 aars alderen og fortsatte paa samme vis i 51 aar. I syv aar hadde han faret rundt i hele Norge og talt Guds ord. Han hadde besøgt Sverige og Danmark, og i sidstnævnte land siddet i fængsel for sin virksomheds skyld. Paa grund af den modstand han

ELLING EIELSEN.

hadde erfaret, den mishandling Hauge havde lidt af statskirken, blev han her i Amerika som i Norge en ivrig modstander af alt som hørte til den traditionelle statskirke-kristendom. Han elsket Guds ord og den lutherske barnelærdom, og med hellig alvor og iver formanet han til bod og bedring. Han gik tilfods fra Chicago til New York i 1841 for at faa trykt "Sandhed til gudfrygtighed" og "Den augsburgske konfession". Men statskirken havde han ikke noget tilovers for, og mod dens prestelige repræsentanter næret han "en næsten til had grænsende uvilje". Dog lod han sig ordinere til prest. Han blev ordinert af en tysk luthersk prest den 3die oktober 1843, og er *den første norsk lutherske prest i Amerika*.

Claus Lauritz Clausen blev ordinert den 18de oktober samme aar og er den første prest af den statskirkelige retning iblandt os. Med statskirkelig retning mener vi ikke det onde ved statskirken — rationalismen og den døde vanekristendom, men det gode — menigheden med dens naademidler, prækeembedet, ritualet, o. s. v. Clausen var med at organisere den første norsk lutherske menighed i Amerika og blev prest for samme. Ligesom Eielsen var han tidlig vakt og havde begyndt at vidne. Han havde været i Norge og havde der truffet sammen med Hauges venner i Drammen. En af disse anbefalte ham til sine landsmænd i Muskego, hvorpaa han fik kaldsbrev til at gaa til Muskego som religionsskolelærer. Han modtog dette kald som fra Gud og reiste sammen med sin unge brud til det fjerne Vesten. Stemningen ved afskeden finder vi udtalt i brudens skønne digt, "Saa vil vi nu sige hverandre farvel" (nr. 93 i Landstads "Salmebog"). Clausen havde imidlertid vanskelig for at slutte sig til den statskirkelige retning, som den kom

CLAUS L. CLAUSEN.

til at udvikle sig herover. Han vilde helst gaa middelveien.

Den tredje norsk lutherske prest i Amerika og den første egentlig ægte repræsentant for statskirken i Norge var pastor *Johannes Wilhelm Christian Dietrichson*, kandidat

JOHANNES WILHELM
CHRISTIAN DIETRICHSON.

fra Kristiania universitet og prest fra Norge. Han kom hid i 1844, gjorde en rundreise blandt de norske immigranter, stiftet flere menigheder, præket 67 gange, døbte 111, konfirmerte 28, forvaltet nadveren for 904, ægteviet 10 par, og begrov 24. Det følgende aar reiste han tilbage til Norge, hvor han i skrift og tale søgte at vække interesse for missionen iblandt udflytterfolket. I 1846 udvandrede han igjen og

blev prest paa Koshkonong, Wis.

Vi merker altsaa iblandt nybyggerne som i Norge to yderlige retninger og en mellem-retning. Den første la vægten paa livet og lægmandsvirksomheden, den anden la vægten paa læren og kirkens institutioner, den tredje la vægten paa baade lære og liv, baade embedet og lægmandsarbeidet. Disse tre retninger har delt op vort norske folk i Amerika indtil denne dag.

B. MANGE SAMFUND.

a. ELLINGS SYNODE.

Det første norsk lutherske kirkesamfund i Amerika blev stiftet i 1846 paa Jefferson Prairie, Wis., under navnet "Den evangeliske lutherske kirke i Amerika", bedre kjendt under navnet Ellings synode eller Eielsens synode. Det var Elling Eielsen, som var far til dette samfund. Vi hadde den gang kun tre prester i Amerika, men selvfølgelig blev de andre to ikke med Eielsen i hans samfund.

Ellings synode eksisterer endnu, skjønt tre gange har den været splittet. Den første gang var i 1848. Samfundet hadde da tre prester, Eielsen, Paul Anderson og Ole Andrewson. De to sidstnævnte blev uenig med sin leder, Eielsen, og gik sin vei. De var i grunden mellemretningsmænd.

Istedetfor disse to fik Eielsen en dygtig medhjælper i past. P. A. Rasmussen. Denne mand, som skulde komme til at øve saa stor indflydelse, havde tænkt at slutte sig til den statskirkelige retning, men traf først sammen med Eielsen, som fik ham overtalt til at slutte sig til hans. Nu var Rasmussen norsk religionsskolelærer, og han saa nødvendigheden af at ha en læreanstalt for den opvoksende ungdom.

P. A. RASMUSSEN.

Eielsens synode besluttet at oprette en saadan skole med Rasmussen som lærer. For at dygtiggjøre sig til denne gerning maatte Rasmussen selv paa skole. Det bar afsted med ham i 1852 til Concordia seminar, Fort Wayne, Ind., hvorfra han graduerte som teologisk kandidat i 1854. Saa blev han da lærer ved Ellings seminar i Lisbon, Ill.; men det varte ikke længe, før det kom til aabent brud mellem ham og Eielsen. Rasmussen var den bredkirkelige retningsmand, og kunde ikke arbejde sammen med Eielsen. I 1856 gik han ogsaa sin vei og sluttet sig til Den norske synode,

hvor han stod indtil 1887, da han gik ud sammen med Antimissourierne. Det var anden gang, Ellings synode blev splittet.

Den tredje gang var i 1876. I disse 20 aar fra 1856 til 1876 havde Ellings synode vokset betydelig. Den havde faat et tilskud af 28 prester, komne ligesom Eielsen selv fra lægfolkets rækker. Aarsagen til bruddet mellem disse prester og Elling var den "Gamle konstitution". Ellings synodes gamle konstitution skrevet i 1846, omskrevet i 1850, var ikke tilfredsstillende som samfunds-konstitution. Den var i virkeligheden bare en menigheds-konstitution. En hel del af presterne i Ellings synode ønsket at faa denne konstitution revidert og forbedret. Dette blev da ogsaa gjort i 1876, og de gav samfundet et nyt navn: "Hauges norsk evangelisk lutherske synode i Amerika", almindelig kjendt under navnet "Hauges synode". Saavel Hauges som Ellings synode paastaar, at den daterer sig fra 1846. Elling vilde ikke være med paa disse forandringer og gik sin vei, efterfulgt af bare en eneste prest, pastor P. Thompson, prest i Dawson, Minn., fra 1869 til 1904. Siden den tid har Ellings synode hat liden ydre vekst. Den har nu som ovenfor nævnt kun 5 prester, og holder nu som i den første tid fast ved den nedarvede uvilje mod geistligheden og de statskirkelige former.

b. DEN NORSK EVANGELISKE LUTHERSKE KIRKE.

Det første kirkesamfund hørte til den lægmandsmæssige retning. Det andet og tredje hørte til den mellemkirkelige retning. Vi skal gaa forbi disse to nu for at nævne det fjerde og femte, som hørte til den statskirkelige retning.* Den fjerde synode blev stiftet i 1851 af presterne Clausen, H. A. Stub og A. C. Preus under navnet "Den norsk evangelisk lutherske kirke i Amerika", samme navn som Eielsens samfund med undtagelse af ordet "norsk". Den første som udtalte ønskeligheden af menighedernes og presternes sammenslutning til et større kirkesamfund var den før nævnte pastor Dietrichson; men han forlod Amerika for

*) Naar retningen her kaldes "statskirkelig", saa menes dermed at denne retning har søgt at bevare den norske statskirkes traditioner og praksis saa langt gjørligt under de frikirkelige forhold herover.

anden og sidste gang, i 1850, altsaa før noget kirkesamfund blev organiseret af dem som kirkeligt stod ham nærmest.

Dette fjerde samfund eksisterede bare et aar. I 1851 ankom tre nye prester fra Norge, H. A. Preus, N. O. Brandt og G. F. Dietrichson. Pastor H. A. Preus fandt at der var udtalelser i konstitutionen, han ikke kunde tilstemme. Synodemødet besluttet derfor at opløse samfundet, og at organisere et nyt samfund. Konstitutionen blev gennemgaaet, revidert og antat som et forberedende forslag til et nyt møde, som skulde holdes det følgende aar.

C. DEN NORSKE SYNODE.

Den 5te februar 1853 blev det møde holdt, ved hvilket "Synoden for den norsk evangelisk lutherske kirke i Amerika" blev stiftet. Denne synode gaar i almindelighed under navnet "Den norske synode". Den har lige siden dens stiftelse i 1853 udfoldet en kraftig virksomhed. Fra 7 prester og 38 menigheder med 11,400 sjæle har dette samfund vokset, indtil det nu i 1914 har 410 prester, 1,040 menigheder og 162,287 sjæle.

Dette samfund har været splittet to gange. Den første gang var i 1868 da pastor C. L. Clausen forlod synoden og sluttet sig til et mellemretningssamfund. Den anden gang var i 1887, da omtrent en tredjedel af synodens presteskab og menigheder gik ud som følge af naadevalgsstriden, som nu i 8 eller 9 aar havde raset indenfor Synoden.

D. FRANCKEAN SYNODEN.

Vi gaar saa tilbage til det andet og tredje samfund, som vi til nu har forbigaaet. Disse to og flere senere samfund holdt sig mere eller mindre til en mellemretning. Det andet samfund var egentlig ikke norsk, men amerikansk-tysk. Samfundets navn var Den lutherske Franckean synode i New York. Det var Paul Anderson og Ole Andrewson, som foretrak at slutte sig til denne synode, da den havde et velklingende navn og optraadte som en ivrig frihedsven i slaveristriden. Men det var langt til Franckean synodens hovedsæde i New York og endnu længere til Franckean

P. ANDERSON.

O. ANDREWSON.

synodens ulutherske betragtning af den lutherske kirkes lære og praksis. Derfor gik disse norske prester kun midlertidig ind i samfundet og var snart færdig til at forlade det. I 1851 sendte de andragende til Franckean synoden om paa ordentlig maade at faa sin forbindelse med den hævet, forat kunne delta i stiftelsen af Nordre Illinois synoden.

e. NORDRE ILLINOIS SYNODEN.

Den tredje synode var Nordre Illinois synoden. Den blev stiftet af norske, svenske og amerikaniserede tyske lutheranere. I 1859 havde denne synode 5,316 medlemmer, i 1860 efterat skandinaverne var udtraadt bare 1,531. Skandinaverne udgjorde altsaa omtrent 70 procent af samfundets medlemmer. Men de engelsktalende vilde føre det store ord i samfundet. Illinois State University, samfundets presteskole, oprettet i 1852, og den første kirkeskole i Amerika oprettet af de skandinaviske folk, havde aldrig nogen norsk lærer og ingen svensk lærer før 1858. Værst af alt var, at de engelsktalende i samfundet var meget paavirket af den reformerte kirke og hyldet den "Forandrede augsburgske konfession" fremfor den "Uforandrede". Den "Uforandrede" var kun væsentlig korrekt, mente de. Skandinaverne blev stedse mere og mere misfornøjet med disse forhold og gik ud i 1860 under prof. Esbjørns ledelse og dannet en ny, mere rettroende luthersk synode, som fik navnet "Den skandinaviske augustana synode".

f. DEN SKANDINAVISKE AUGUSTANA SYNODE.

Den skandinaviske augustana synode er det sjette forsøg, som vore landsmænd gjorde, for at faa sig et passende kirkesamfund. Nu antog man den "Uforandrede augsburgske konfession" og de øvrige skrifter i "Concordiebogen". Der var ingen læredifferenser mellem de svenske og norske samfundsfæller. Dog var der en ting, som voldte vanskeligheder. Det var sproget, især ved presteskolen,

JEFFERSON PRAIRIE KIRKE.

Augustana seminar. Svenskerne, som var i majoritet i samfundet, havde fra en til tre svenske lærere ved skolen, nordmændene havde i flere aar ingen. I 1867 blev pastor Johan Olsen ansat som midlertidig lærer, og det følgende aar blev pastor August Weenaas ansat som fast lærer. Men forholdene vedblev at være utilfredsstillende. Nordmændene ansaa det derfor bedst under prof. Weenaas' ledelse at ha sin egen skole. Og som tænkt saa gjort. De oprettet i 1869 i Marshall, Wis., en udelukkende norsk presteskole med en engelsk-norsk forberedende afdeling. Det næste skridt blev at oprette en norsk augustana synode.

Svenskerne likte ikke denne udvandring, og likte ikke denne mangfoldighed af synoder, og gav derfor nordmændene det raad at slutte sig til Den norske synode. Men det vilde augustanaerne slet ikke. De vilde danne en ny synode.

g. DEN NORSKE AUGUSTANA SYNODE.

Saa blev da Den norske augustana synode født til verden i Andover, Ill., i juni 1870. Denne synode var en mellemretnings synode med høikirkelige tendenser især i betragtningen af bekjendelsesskrifterne og antagelsen af en ligefrem synodal forfatning. Merkelig nok kaldte denne

O. J. HATTLESTAD.

ANDREAS WRIGHT.

synode sig for Den norsk-danske augustana synode, skjønt der aldrig fandtes nogen dansk prest eller menighed i den, hverken da eller senere. Her har vi det syvende forsøg paa at samle det norske folk til et større samfund. Men dette forhaabningsfulde foretagende fik et meget alvorligt knæk allerede to maaneder efterat det var begyndt. Augustana synoden blev splittet, for at der kunde dannes en ny synode, som vilde være rummelig nok til at indbefatte pastor C. L. Clausen, som hadde gaat ud af Den norske synode i 1868, og pastor B. Gjeldaker, som nylig var ankommen fra Norge og nu saa sig om efter et kirkelig hjem. Kun 7 prester blev igjen i Den norske augustana. De tabte sin teologiske professor og sin presteskole, men fortsatte med akademiet, den forberedende afdeling. Da denne skole ikke kunde skaffe dem prester, valgte de pastor David Lysnes, seminarist fra Asker og i mange aar lærer ved Kristianias folkeskoler, til at drive en teologisk skole ved siden

af sit menighedsarbejde. Han stod da som lærer i Springfield, Ia., fra 1874 til 1876, i Marshall, Wis., fra 1876 til 1881, og i Beloit, Ia., fra 1881 til sin død i 1890. Dette samfund syntes aldrig at komme over knækket i 1870, og derfor fik det aldrig nogen frodig vækst; det var og blev lidet. Dog mener vi, at det ikke har levet forgjæves.

h. KONFERENTSEN.

Det samfund, som blev dannet i 1870 af udtraadte augustinaprester og Clausen, blev kaldt "konferentse" og ikke "synode". "Synode" var et navn de ikke vilde ha. Den norsk-danske konferentse blev navnet paa denne den ottende synode stiftet blandt udflytterfolket. Denne synode havde en meget hurtig vækst under ledelsen af professorerne Weenaas, Sven Oftedal og Georg Sverdrup af Augsburg seminar og formændene Johan Olsen, T. H. Dahl og G. Hoyme og mange andre dygtige prester.

Dette samfund som alle dets forgjængere blev i sin tid splittet. Vi har merket, at det antog navnet Norsk-dansk konferentse. Ordet "dansk" saavel som dansken pastor Clausen drog flere dansker til dets presteskole, og disse blev selvfølgelig prester i Konferentsen; men norskerne var altid i majoritet, og derfor følte ikke danskerne sig rigtig hjemme. De besluttede derfor at danne et eget dansk samfund, og det gjorde de i 1884 med de norske brødres samtykke. 6 danske prester gik ud, kun 2 blev tilbage. Disse 6 stiftede et samfund, som fra 1884 til 1896 gik under navnet af "Den danske evangelisk lutherske kirke i Amerika" og siden 1896 "Den forenede dansk lutherske kirke i Amerika". Disse kjære danske brødre har gjort et stort arbejde iblandt sit eget folk.

Konferentsen hørte vistnok til den midtre retning, dog havde ikke alle i dette samfund paa langt nær samme syn paa kirken og dens forfatning. Der blev ganske tidlig to retninger indenfor Konferentsen. Den ene blev kaldt "Den gamle retning" og den ønskede en forfatning i lighed med de andre norske samfund. Den anden blev kaldt "Den nye retning" og ønskede en forfatning i lighed med menighe-

JOHAN OLSEN.

derne i den apostoliske tid. Der blev dog ingen splittelse før efter foreningen i 1893. Konferentsen var det ottende samfund.

i. HAUGES SYNODE.

Det niende samfund var Hauges synode, hvis stiftelse vi allerede har omtalt. Hauges samfund kan klassificeres som tilhørende mellemretningen, uagtet det i 30 aar havde arbejdet sammen med Elling og lige til den dag idag lægger særlig vægt paa fremme af lægmandsvirksomhed. Dog var der noksaa stor forskjel paa Ellings og Hauges synode

i somme ting, for eksempel med hensyn til skoler. Vistnok indrømmet Elling, at skoler kunde være til gavn, derfor var han villig til at støtte Rasmussens tanke om en høiere skole i Lisbon, derfor arbeidet han for en lignende skole paa Koshkonong, og derfor oprettet han Hauges College og Ellings seminar i Chicago; men ingen af disse skoler blev staaende i længere tid end to aar, uden tvil paa grund af, at han og hans folk ikke ansaa skolerne som en livssag for kirken. Det nuværende Ellings samfund har ingen skoler. Hauges derimod ansaa det for nødvendigt ialfald at ha presteskole og gjorde store anstrengelser for at bygge og vedligeholde Red Wing seminar, og de tog ikke fejl. Fra 1879 til 1890 fik de fra denne anstalt omkring 40 nye prester, mens Elling fik kun 3 nye fra lægmandskredsen.

Hauges synode har ogsaa faat opleve en splittelse. I ottiaarene gik pastor Endre Johannesen ud og stiftet "Det apostoliske samfund". Da dette samfund ikke var luthersk og snart forsvandt fra historiens skueplads, skal vi ikke betragte det som et tiende norsk luthersk samfund. Hauges er det niende.

j. ANTI-MISSOURI.

Det Anti-missouriske broderskab er det tiende. Aarsagen til dette samfunds stiftelse var den missouriske lære indenfor Den norske synode. Professor F. A. Schmidt, lærer i dogmatik ved Luther seminar, Synodens presteskole, tog afstand fra den missouriske lære om udvælgelsen, og en meget heftig strid opstod. Som følge deraf oprettet Anti-missourierne i 1886 Luthersk presteskole i Northfield, Minn., og 55 anti-missouriske prester og deres menigheder skilte sig fra Den norske synode det følgende aar. Dette var i sandhed en stor splittelse, som endnu vækker smertelige erindringer. Hvad skulde nu disse gjøre? Der var allerede 5 norske synoder, som alle mente ærligt og oprigtigt, at deres opgave var at sørge for alle de norsk lutherske folk i Amerika. Hvert samfund betragtet sit som det eneste rette og kunde ikke arbeide sammen med de andre eller slutte sig til noget andet. Hvad skulde saa disse anti-missouriere gjøre? De kunde ikke staa i synoden. De likte

ikke at organisere et nyt samfund; ti de fem, som allerede eksisterte, var nok, ja mere end nok. Mens de saa sig om, hvad de burde og kunde gjøre, fik de istand en midlertidig organisation, som de kaldte "Det anti-missouriske broderskab". De drev missionsarbeide, hadde presteskole, col-

G. HOYME,

Den forenede kirkes første formand.

lege og akademi, og forlagsforretning i Northfield, og normalskole, akademi, og barnehjem og alderdomshjem med forlagsforretning i Wittenberg. De hadde formand, sekretær, kasserer, komiteer og andre arbeidskræfter i lighed med de andre samfund. De uddannet prester og ordinerte dem. De var i virkeligheden et samfund. I 1890 hadde anti-mis-

sourierne 125 prester og omkring 65,000 medlemmer. Dette var det tiende samfund.

k. DEN FORENEDE KIRKE.

Det ellefte samfund er Den forenede kirke, som blev stiftet i Minneapolis i juni 1890. Det var en ny dag, som oprandt for det norske kirkefolk i Amerika ved denne begivenhed. En ny tid var nær. Tidsperioden fra 1846 til 1890 var en splittelsens periode, fra 1890 indtil nu en foreningsens. Vistnok har vi hat splittelser siden 1890. Vi har hat Augsburgs venners udtrædelse af Den forenede kirke i 1893, som siden 1897 har gaat under navn af "Den lutherske frikirke". Vi har ogsaa hat et par presters udtrædelse af Den forenede kirke i 1900 med stiftelsen af "Det lutherske brodersamfund" som følge. Vi har altsaa hat splittelser siden 1890, men hovedretningen fra 1890 af er "En norsk luthersk kirke i Amerika". Ligesom vi har hat splittelser siden 1890, hadde vi ogsaa foreningsbestræbelser før 1890, og det var som følge af disse, at foreningen kom istand i 1890.

C. FORENINGSBESTRÆBELSER.

a. FORHANDLINGER, SOM IKKE LEDET TIL NOGET.

Der var mange af disse, men vi skal ikke her nævne alle. Der var forhandlinger mellem Den norske synode og Ellings synode om presteskjole og lægmandsvirksomhed. Der var forhandlinger mellem Den norske synode og Augustana synoden om absolutionen, om søndagen, om slaveriet, om retfærdiggjørelsen osv. De blev aldrig enige om disse ting. Der var ogsaa andre forhandlinger, og en vidtløftig diskussion gennem kirkebladene og traktater især mellem Konferentsen og Den norske synode, dog uden resultat, d. v. s., de blev ikke enige. Og der var naturligvis mange og lange forhandlinger baade offentlig og privat mellem det anti-missouriske broderskab og det missouriske parti indenfor Den norske synode; men ingen enighed blev derved opnaadd.

b. FRUGTBRINGENDE FORHANDLINGER.

Det ser ud til, at det norske folk allerede i ottiaarene begyndte at føle en trang til nærmere sammenslutning, en trang som stadig vokset. Man *vilde* lære at forstaa hin-

L. M. BIORN,
Den forenede kirkes første viceformand.

anden, man vilde samarbeide med hinanden, man vilde faa istand en forenet kirke. Det er høist forfriskende og glædeligt at iagttå disse forhandlinger mellem de forskjellige samfund af mere eller mindre bredkirkeligt syn i ottiaarene. Der blev holdt en række samtalemøder og frikonferenser

(St. Ansgar 1881, Roland 1882, Holden 1883, Gol 1884, Chicago 1885, Kenyon 1886, Willmar 1887, Baldwin 1888).

Disse møder bragte lidt efter lidt for dagen, at der igrunden ikke var saa stor læreforskjel, som man havde tænkt sig. De havde staaet adskilt, aldrig hørt noget godt om hinanden, men derimod hørt og set meget ondt.

Initiativet til foreningstankens praktiske udførelse tog Det anti-missouriske broderskab paa sit møde i Minneapolis i februar 1888 ved antagelsen af følgende beslutninger som svar paa spørgsmaalet: "Hvad skal vi gjøre med hensyn til kirkelig forbindelse?" (1) "Vi bør gjøre, hvad vi med god samvittighed kan for at undgaa at danne et sjette samfund. (2) Vi bør meget mere arbeide til, at de eksisterende norsk-lutherske samfunds tal heller formindskes, idet de, som for alvor vil holde fast paa vor norsk-lutherske moderkirkes arv, kommer til at danne "En norsk-luthersk kirke i Amerika". (3) For om muligt at opnaa et Gud velbehagelig resultat i denne retning, henstiller vi ærbødigst til Konferentsen, Hauges synode og Augustana synoden paa sine aarsmøder at fatte beslutning om et fællesmøde mellem dem og os, og at nedsætte en komite af 7 medlemmer fra hvert samfund for sammen med 7 fra os at gjøre det nødvendige forarbeide for et saadant fællesmøde, samt bestemme tid og sted for samme. (4) Mødet her vælger 2 komiteer, en paa 7 medlemmer for at møde sammen med lignende komiteer fra de nævnte samfund og en paa 5 medlemmer for at møde frem paa de respektive samfunds aarsmøder for at tale for dette forslag, hvis der gives anledning. (5) For saavidt det gamle foreningsarbeide samfundene imellem fortsættes, nedsætter vi en komite paa 6 medlemmer til at møde med de andre samfunds komiteer. (6) For om muligt endnu at komme til trosenighed med Missourierne i Den norske synode nedsættes en komite paa 5 medlemmer for at forhandle med dem i kollokvier, om de er villige dertil."

Denne henvendelse hilstes med glæde, især af Konferentsen og Augustana synoden. Fælleskomiteer valgtes af de tre samfunds aarsmøder og allerede i august 1888 holdtes

J. N. KILDAHL,
Den forenede kirkes første sekretær og nuværende viceformand,
bestyrer af St. Olaf College.

fælles komitemøde i Eau Claire, Wis., hvor man enedes om en indstilling med tre underafdelinger: "Opgjør, konstitution og foreningsartikler." Paa det store fællesmøde i Scandinavia, Wis., i november samme aar antoges denne indstilling lidt amenderet. Det følgende aar tilstemtes den uforandret af de tre samfunds aarsmøder, hvorpaa de omsendtes til de tre parters respektive menigheder til endelig

LARS SWENSON,

Den forenede kirkes første kasserer.

antagelse eller forkastelse. 688 menigheder tilstemte forslaget, ingen stemte imod.

I juni 1890 havde alle disse tre samfund sit aarsmøde i Minneapolis. Konferentsen samledes i Trefoldigheds kirke, Det antimissouriske broderskab i St. Petri kirke og Augustana synoden i Augsburg seminar. Fra Den forenede kirkes første "Aarsberetning" henter vi følgende: "Efter at alle tre parter hver for sig havde tilstemt konstitutionen for Den forenede norsk lutherske kirke i Amerika og saaledes foreningen i virkeligheden var skeet, trak den forhen-

LARS LUND,
missionskasserer siden Den forenede kirkes
stiftelse.

værende Konferentses medlemmer sig tilbage til den bagerste del af Trefoldigheds kirke for at gi plads for det forhenværende Broderskab og den forhenværende Augustana synode, mens disse gik i procession fra sine respektive forsamlingssteder til Trefoldigheds kirke. Mens Broderskabet marsjerte ind i kirken, reiste forsamlingen sig og sang "Guds ord det er vort arvegods". Da kort efter den forhenværende Augustana synodes medlemmer kom ind i kirken, reiste forsamlingen sig og sang det første vers af salmen "Lov og tak og evig ære". Da saaledes alle tre parter var samlet i kirken, reiste hele forsamlingen sig og sang de seks første vers af "O store Gud, vi lover dig". Derpaa bad forsamlingen, staaende, i kor Herrens bøn samt fremsa den apostoliske troesbekjendelse. Mødets medlemmer gik saa i procession til den svenske Augustana kirke, hvor salmen "Vor Gud han er saa fast en borg" blev afsunget, hvorpaa pastor P. A. Rasmussen holdt bøn. Professor Sven Oftedal valgtes til midlertidig formand (senere blev pastor G. Hoyme valgt til staaende formand) og pastor J. N. Kildahl til sekretær. Konstitutionen for Den forenede kirke tilstemtes enstemmig ved reisning. Saaledes dannedes Den forenede norsk lutherske kirke i Amerika."

II. DENS LÆRE.

IFØLGE sin konstitution tror, lærer og bekjender Den forenede kirke, at Den hellige skrift, Det gamle og Det nye testaments kanoniske bøger er Guds aabenbarede ord og

N. J. ELLESTAD,
viceformand 1902-1912 og indremissionssuperintendent 1891-1900.

derfor den eneste kilde og regel for vor tro, lære og liv; som en kort og ren fremstilling af Guds ords lære antar og bekjender dette samfund sig til Den norske evangelisk lutherske kirkes bekjendelsesskrifter.

III. DENS OPGAVER OG ARBEIDSMARK

A. DENS OPGAVER.

JENS C. ROSELAND,

Den forenede kirkes sekretær siden
1894.

IFØLGE dens konstitution er Den forenede kirkes opgaver som følger: "(a) Den indbyrdes broderlige formaning og belærelse, veiledning og opmuntring af dens medlemmer efter Guds ord. (b) At behandle saadanne lærespørmaal og praktiske kirkelige spørmaal, som tid efter anden maatte ansees af vigtighed at behandle til sandhedens forsvar og menighedernes gavn. (c) At dra omsorg for vordende presters og religionslæreres uddannelse til menighedernes betjening og ungdommens undervisning. (d) At søge at udjevne kirkelige stridigheder samt meddele raad og betænkning i kirke-

lige spørmaal, hvor menigheden begjærer samfundets hjælp i saadanne sager. (e) At fremme brugen og udbredelsen af "Den hellige skrift", rettroende lærebøger, salmebøger og opbyggelsesskrifter. (f) I det hele at arbeide til Guds riges udbredelse og befæstelse blandt vore landsmænd i Amerika ved at samle, ordne lutherske menigheder, hjælpe disse til at faa prester og lærere og fremme den kristelige lægmandsvirksomhed samt dra omsorg for Guds ords rigelige udbredelse ogsaa blandt jøder og hedninger ved en kraftig deltagelse i det af Gud befalede missionsarbeide. Til disse formaals opnaelse forpligter samfundets medlemmer sig til at bistaa hverandre efter bedste evne med raad og daad."

B. DENS ARBEIDSMARK.

Den forenede kirke bestaar af 1,570 menigheder med et medlemsantal af 275,000, og der arbejder blandt disse 609

ERIK WALDELAND,

Den forenede kirkes kasserer siden 1904.

prester, 133 professor, 987 religionslærere, 4,817 søndagskolelærere og 74 diakonisser. Der findes her i Amerika ca. 1,500,000 nordmænd, som ikke hører til nogen menighed; ogsaa disse maa kirken søge at naa. Samfundet blev inkorporeret i staten Minnesota, hvor det har omkring 40 procent af sit menighedsfolk og 50 procent af sine prester

og lærere. Her har det holdt alle sine aarsmøder med undtagelse af to.

Paa Madagaskar er Den forenede kirke blit betroet en stor mark med ca. 300,000 hedninger, i Kina en mark med 3 til 7,000,000. Paa disse to strøg har vort samfund 42

H. C. HOLM,
Indremissionssuperintendent 1900-1906.

missionærer i arbeide. I Rusland og Amerika færdes tusener af jøder, som ikke kjender sin besøgelstid, og det er vor pligt at missionere iblandt dem. Sandelig, marken er stor, og der kræves mange arbeidere og meget arbeide i tro og kjærlighed. I tillid til høstens Herre, at han vil staa os bi, gaar vi til vor gjerning.

IV. DENS FORFATNING OG ARBEIDS- KRÆFTER.

A. DENS FORFATNING.

a. DENS FORHOLD TIL STATEN.

DEN forenede kirke er som alle andre kirkesamfund i Amerika en frikirke. Kirken er fri, ligesom staten. Den er ikke under nogen tvang, som statskirken er. Den øver ikke nogen tvang, som kirkestaten gjør. Kirken er ikke et rige af denne verden, men den har en gjerning at udføre i verden. Den venter, at staten skal beskytte den, og forstaar at det er dens pligt at adlyde landets love, saafremt de ikke strider mod Guds bud. Den tjener staten vel og lønner den mangedobbelt for beskyttelsen den yder kirken, ti menigheden har været og er den dag idag jordens lys og verdens salt. Den forenede kirke er taknemmelig for de goder, den har faat i dette store og deilige land under frikirkelige forholde, men mener ogsaa, at den har virket med Guds hjælp til velsignelse for folk og land.

b. DENS PRINCIPER.

Med Luther lægger Den forenede kirke vegten paa læren og det kristelige liv og ikke paa forfatningen. De ledende lutherske forfatningsprinciper findes i "Den augsburgske konfession", nr. 7, om kirkens sande væsen; nr. 8, om dens synlige fremtræden; nr. 14, om den kirkelige embedsstand; nr. 15, om kirkeskikke; og nr. 28, om den kirkelige magt. Disse og andre paragrafer i den lutherske kirkes troesbekjendelser, alle fattet ifølge Guds ords bogstav og aand, gir menighederne fuld ret til at komme sammen, som de har gjort. De har dannet samfund for at faa hjælp og at gi hjælp. De har overladt til samfundet visse samfundssager, men har forbeholdt sig eneret til at styre alle menighedssager. Der er samfundssager, og der er menighedssager. Menighedssager er saadanne, som hver

menighed maa og kan gjøre; samfundssager er saadanne, som de ikke kan gjøre uden i fællesskab med andre menigheder. Det er en menighedssag at bygge kirke og vælge tjenere, det er en samfundssag at uddanne prester og missionærer.

C. DENS FORHOLD TIL MENIGHEDERNE.

Den forenede kirkes forfatning er *kongregational-synodal*. Den er kongregational — menigheden ansees som den øverste myndighed og skal styre sig selv. Den er synodal — menighederne kommer sammen til samfundets aarsmøde og bestemmer, hvilket arbeide der skal bli gjort, hvem skal gjøre det, hvor og hvorledes og naar. De her vedtagne bestemmelser ansees da som lov og gennemføres af vedkommende menigheder, hvis menigheden saa bestemmer. I den forstand er samfundet i samfundssager besluttende eller lovgivende. Hvor menigheden ønsker det, eller samfundet synes at det er paakrævet, er samfundet raadgivende; men i menighedssager er samfundet hverken lovgivende eller raadgivende. Alt samfundstyranni er udelukket.

D. DENS MYNDIGHED.

En synode er en samling af menigheder, ligesom en menighed er en forsamling af individer. Nu kan ikke menigheder ta fra noget troende medlem nogen rettighed som er tilsagt ham i Guds ord, ei heller kan en synode ta fra nogen menighed nogen rettighed tilsagt den i Guds ord. Menigheden har fuld ret til alle Guds naadegaver, og synoden kan ikke gi den noget nyt. Synoden derimod maa faa sine rettigheder fra menighederne. Dette er ikke noget nyt. Menighederne beholder sine fundamentale rettigheder og tilstaar synoden kun saadan magt og myndighed, som vil tjene til alles bedste. Menighederne værger om sine rettigheder gennem konstitutionen og samfundsvedtægterne; de har ret til at protestere og kan trække sig tilbage fra samfundsforbindelse, naarsomhelst de finder det nødvendig.

OLUF GLASØE,
Indremissionssuperintendent siden
1906.

1. Dens opgave.

Dens opgave er den samme som menighedens og kirkens. Kun er der forskjel mellem menigheden og synoden med hensyn til arbejdsfeltet — menigheden arbejder inden snevre lokale grænser, synoden i videre kredse. De har fælles interesser, opgaver, pligter, farer, glæder, sorger. Det arbeide, der drives af synoden, saasom forlagsforretning, høiskoler, missionen og barmhjertighedsanstalter,

vilde overstige den enkelte menigheds kræfter; mange fattige, smaa menigheder trænger endog hjælp. Men ved samhold kan opgaverne løses. Enighed gjør sterk. Mange bække smaa gjør en stor aa.

2. Dens aand.

I den nytestamentlige menighed er det kjærligheden, som tvinger; *trang* er det og *ikke tvang*, som bringer den troende til at slutte sig til stedmenigheden og arbeide der for Guds riges fremme. *Trang* er det og *ikke tvang*, som drar menigheder sammen til synoder for at bistaa hinanden med raad og daad. Denne kjærlighedsaand er af Gud.

3. Dens orden.

Det vilde bringe stor uorden og et umaadeligt spild af kræfter, om menighederne, hver for sig, uafhængige, autonome, søgte at gjøre kirkens fællesarbeide. Der maa orden til. Gud er ikke en forvirrings, men en ordens Gud. Han befaler, at alt skal ske sømmelig og med orden. Og det blir der gennem menighedernes fællesarbeide. I sin konstitution har Den forenede kirke bestemt, hvilke disse sager er, og menighederne har frivillig lovet at bistaa hinanden efter bedste evne med raad og daad og hjælp til at løse de fælles opgaver og bære de fælles byrder.

B. DENS ARBEIDSKRÆFTER.

Den forenede kirke har en stor arbeidsmark og mange samfundsgjøremaal. Arbeidet har vokset fra aar til aar. Beslutningerne derom fattes paa samfundets aarsmøde, og samfundet vælger paa sit aarsmøde de nødvendige embedsmænd og funktionærer, som skal udføre samfundets arbeide. Med fuldmagt fra samfundet arbeider saa disse gjennom

M. SÆTERLIE,
sekretær hedningemissionen.

OLAF GULDSETH,
sekretær indremissionen.

aarets løb og rapporterer til næste aarsmøde om sin virksomhed.

Samfundets arbeidskræfter kan grupperes i følgende klasser: Embedsmænd, bestyrelser, komiteer, kredse og foreninger.

a. EMBEDSMÆND.

Dets embedsmænd er formand, viceformand, sekretær, kasserer og 48 visitatorer. Formanden for et stort samfund som Den forenede kirke faar meget at gjøre. Han leder forhandlingerne under samfundets aarsmøder. I aarets løb er det hans gjerning at føre tilsyn med alle menighederne, som kræver hjælp, desuden maa han tjene paa mange bestyrelser og komiteer og være samfundets re-

præsident og talsmand i paakommende tilfælder. Paa grund af samfundets store vekst er der truffet forberedende skridt til at dele samfundet i distrikter, nærmest svarende til de norske stifter. Derved vilde embedsgjerningen lettes betydelig for samfundets formand. Sagen er dog udsat paa grund af forhandlingerne om forening. Den forenede kirke er delt op i kredse, nærmest svarende til de norske provstier. Hver kreds har en visitator, som kommer samfundets formand til hjælp. Ved siden af samfundets kasserer har det ogsaa en missionskasserer og andre kasserere.

b. BESTYRELSER.

Det har følgende bestyrelser: Korporationsbestyrelsen (board of trustees), hvis almindelige formaal og myndighed ifølge samfundets inkorporationsartikler bestaar i at modta, kjøbe, besidde, overføre, sælge og bestyre eiendom baade fast og rørlig for kirkelige formaal samt for barmhjertigheds- og undervisningsanstalter og at udføre al verdslig forretning og bestyre alle timelige anliggender for samfundet; Forlagsbestyrelse, hvis formaal skal være at udgi og udbrede kristelig litteratur, bøger og blade; Skolebestyrelse, hvis formaal skal være at ha tilsyn med, bestyre og fremme samfundets undervisningsarbeide; Indremissionsbestyrelse, hvis formaal skal være at ha tilsyn med, bestyre og fremme samfundets indremissionsvirksomhed, saasom norsk og engelsk indremission, bymission, slummission, fængselsmission, hospitalmission, immigrantmission, sjømandsmission, universitetsmission, evangelistarbeide, lægmandsvirksomhed, church extension osv.; Hedningemissionsbestyrelse, hvis formaal skal være at ha tilsyn med, bestyre og fremme samfundets missionsarbeide paa Madagaskar og i Kina; Bestyrelse for barmhjertighedsarbeidet, hvis formaal skal være at vareta, bestyre og fremme barmhjertighedsarbeidet inden samfundet. Under disse bestyrelsers tilsyn arbeider en hel liden arme af arbeidere.

c. KOMITEER.

Samfundet har flere staaende og midlertidige komiteer, eftersom det fra tid til anden finder det nødvendigt. Af

staaende komiteer kan eksempelvis nævnes: Aarsmødekomiteen, fuldmagtskomiteen, finanskomiteen, revisionskomiteen, protokolkomiteen, ordinationskomiteen, voldgiftskomiteen, foreningskomiteen, understøttelseskomiteen, pensionskomiteen. Af midlertidige komiteer kan nævnes: Engelsk sangbogskomite, graded system komite, sprogsprømaalskomite, jubilæumskomite, udstillingskomite og mange andre. Alle

BOARD OF TRUSTEES.

I. L. Kolhei,	E. B. Steensland,	S. H. Holstad,	O. O. Erling,	C. J. M. Grønli,
R. Bogstad,	Oley Nelson,	B. J. Borlaug,	L. I. Roe.	

disse komiteer og bestyrelser arbejder gennem aaret. Under aarsmødet arbejder ogsaa femten til tyve midlertidige komiteer.

d. FORENINGER.

Samfundet opmuntrer til frivillig kirkelig arbeide af foreninger, der er organiseret i den hensigt at tjene sam-

fundet og er villig til at indordne sig under de forskellige bestyrelser og virke indenfor de af disse satte grænser. Blandt saadanne foreninger kan vi merke: Luthersk traktatforening; skoleforeninger, saasom Skolelærerforeningen, Høiskolelærerforeningen (United Church Educational Association), skolekorporationer, som arbejder indenfor samfundet; indremissionsforeninger, saasom Den engelske konference, Den norske konference, Ungdomsforbundet, lægmandsforeninger, Stephanforeningen, slummissionsforeninger, koral- og sangforeninger, indremissionsforeninger; ydremissionsforeninger, saasom Kvindernes missionsforbund, Studenterforbundet, Zionsforeningen for Israel, Santalmissionskomiteen; barmhjertighedsforeninger, saasom hospitalforeninger, Maria Magdalena foreninger, Pensionsforeningen.

V. DENS INSTITUTIONER OG KASSER.

A. DENS INSTITUTIONER.

a. FORLAGSFORRETNING — AUGSBURG PUBLISHING HOUSE.

DEN forenede kirke eier og driver Augsburg Publishing House, der, med undtagelse af Augustana Book Concern (der er omtrent lige stor) er den største skandinaviske

FORLAGSKOMITEEN.

E. Kr. Johnsen, Olaf Lysnes, Peder Tangjerd, O. M. Norlie, L. P. Thorkveen.

forlagsforretning i Amerika. Denne forretning blev paabegyndt den 16de juli 1873. Da samledes Den norsk-danske konferentse i den hensigt at organisere en forlagsforening. Man følte, at det var nødvendig for Konferentsen at ha en forretning inden sin midte, hvor man for det første ialfald kunde faa trykt og ekspederet samfundets kirkelige blade og beretninger. Paa dette møde blev det besluttet at oprette

en saadan forretning ved aktietegning. Det heder blandt andet i foreningens konstitution, at dens formaal er at udgi og udbrede tidsskrifter og andre skrifter, der fremmer kristelig og kirkelig oplysning blandt vort folk. Til medlemmer af dens første bestyrelse valgtes: Formand, pastor Amund Johnson; sekretær, pastor N. E. Wikre; kasserer, Chr. Jacobsen; pastor Ole Paulson, prof. A. Weenaas samt F. M. Andreasen og E. M. Titterud.

AUGSBURG PUBLISHING HOUSE BYGNING.

Forretningen begyndte ganske smaat med et lidet trykkeri i et par smaa rum paa Augsburg seminar. I 1877 ansattes pastor M. Shirley som forretningsfører og ekspeditør. I 1878 overtog pastor J. L. Lundeby forretningsførelsen. I 1880 ansattes Lars Swenson, og han blev staaende som bestyrer for forretningen til sin død i 1904, da han blev efterfulgt af den nuværende bestyrer, Erik Waldeland. Erik Waldeland begyndte i 1882 i Den norske synodes boghandel i Decorah. I 1887 fortsatte han i Anti-

missouriernes bogforretning i Northfield, og i 1890 kom han til Augsburg Publishing House. Vi kunde nævne to andre af forretningens nuværende personale, som har tjent i mange aar, A. M. Sundheim og Andrew J. Anderson. Hr. Sundheim begyndte i 1884 med at trykke "Lutherske vidnesbyrd" for professor dr. F. A. Schmidt, fulgte med professoren til Northfield i 1886 og kom til Augsburg Pub-

AUGSBURG PUBLISHING HOUSE.

K. A. Holstad,
Erik Waldeland, bestyrer.

J. J. Hopperstad,

A. J. Anderson,

O. C. Fremo,

A. M. Sundheim, vicebestyrer.

lishing House sammen med Northfield Publishing Co. i foreningsaaret 1890. I flere aar har han været Augsburg Publishing House's vicebestyrer. Hr. Anderson har staaet i Augsburg Publishing House's tjeneste siden 1884 uden afbrydelse. Han er chef i salgsdepartementet i forretningen. Swenson, Waldeland, Sundheim og Anderson saavelsom flere andre, som har staaet i tjenesten i kortere tid, har tjent med dygtighed og troskab og bragt forretningen

frem til dens nuværende fremskudte stilling. I 1873 havde forretningen 1 betjent, i 1890 fra 10 til 15, i 1913 fra 63 til 75. I 1873 dreves forretning i en liden afkrog paa Augsburg seminar, i 1894 leiet den 2 rum paa hjørnet af Cedar og Washington Ave., og siden oktober 1908 har den været indkvarteret i sin egen nye bygning, hvis værdi med grundeendom i 1913 var \$88,881.97. Forretningens nettoværdi havde steget fra ingenting i 1873 til \$16,404.97 i

KONTOR, AUGSBURG PUBLISHING HOUSE.

1890 og \$208,776.48 i 1913. Nettofortjenesten havde steget fra \$2,399.54 i 1891 til \$22,948.26 i 1913. Her trykkes paa Den forenede kirkes og andres forlag en masse bøger og blade, fra 50,000 op til 100,000 lbs. læsestof hver uge.

Ved siden af trykkeriet har man et førsteklasses bogbinderi og en udmerket boghandel, i hvis lager man kan finde de bedste religiøse bøger udgit i Norge, Danmark og Amerika. De af den selv forlagte bøger vinder stadig mere

territorium baade indenom og udenom Den forenede kirke i De forenede stater og endog i Canada. Omsætningen af bøger for 1913 beløb sig til \$80,843.54 med en nettofortjeneste af \$9,784.41. I 1914 er omsætningen allerede tre maanedes før regnskabsaaret afsluttes \$9,000 større end i 1913.

Vi skal ikke indlade os paa at gi en liste af alle de bøger, som er blit trykt i dette trykkeri. Blot skal vi minde om, at

BOGHANDELEN, AUGSBURG PUBLISHING HOUSE.

her trykkes Den forenede kirkes norske og engelske organer, "Lutheraneren" og "United Lutheran", og dens norske og engelske søndagsskoleblade, "Luthersk børneblad" og "The Children's Companion". "Lutheraneren" udgis ugentlig i et format af 11x8½ tommer med 32 sider. Pastor Th. Eggen er dens redaktør. "United Lutheran" har samme format, udkommer med 16 sider hver uge. Pastor G. T. Rygh er dens redaktør. Begge blade har flere dygtige assisterende redaktører. "Luthersk børneblad" har et lidt

mindre format og 8 sider om ugen med mange illustrationer. Pastor Olaf Guldseth er dets redaktør. Pastor Ole Nilsen redigerte dette blad i over 30 aar, før pastor Guldseth overtog redaktionen i 1909. "Children's Companion" er af samme størrelse som det norske søndagsskoleblad. Det har pastor John Peterson af Den forenede kirke og pastor A. O. Mortvedt af Hauges synode som redaktører.

Disse blade har en stor udbredelse og bringer bud om det arbejde som drives i og af Den forenede kirke hjemme og paa missionsmarken. Man faar ogsaa her meddelelser af kirkelige nyheder fra de andre samfund og kirkens arbejde i det hele. Desuden indeholder bladene opbyggelige religiøse betragtninger, ledende artikler, fortællinger osv. Udgivelsen af saadanne blade er af overordentlig betydning for kirkens arbejde.

b. DENS SKOLER.

1. *Presteskole.*

Foreningsartiklernes første paragrafer lød saaledes: "For at de her kontraherende parter, nemlig Anti-missourierne, Augustana synoden, Hauges synode og Konferentsen kan danne et samfund, gaar de hver for sig og alle tilsammen ind paa følgende betingelser: At der oprettes og drives en presteskole. Denne presteskole blir Augsburg seminarium i Minneapolis. Lærerne ved denne skole lønnes med renter af et fond. Augustana synoden bidrar sit fond paa \$15,000.00, Hauges synode \$20,000.00, Konferentsen \$50,000.00, Antimissourierne \$50,000.00. Ved nævnte skole ansættes seks teologiske professorer paa følgende maade: Anti-missourierne ansætter 2, Augustana 1, Hauges 1, Konferentsen 2." Endvidere i paragraf 8 af foreningsartiklerne sattes følgende betingelser: "Til dette inkorporerede samfund, Den forenede kirke, overdrages al skoleeiendom — saavel fast eiendom som fond — som de nævnte samfund maatte være i besiddelse af den tid, forening sker." Paa disse betingelser blev der forening mellem tre af de fire ovennævnte synoder. Hauges synode trak sig tilbage. Augustana synodens presteskole i Beloit blev nedlagt, og

DEN FORENEDE KIRKES PRESTESKOLE.

dens ærværdige bestyrer, professor David Lysnes, blev valgt af Den forenede kirke som en af professorerne ved Den forenede kirkes presteskole. Anti-missouriernes presteskole i Northfield blev nedlagt, og dens to teologiske professorer, dr. M. O. Bøckman og dr. F. A. Schmidt, blev flyttet til samfundets nye skole. Der havde man allerede to professorer, Georg Sverdrup og Sven Oftedal, som blev staaende

DET TEOLOGISKE FAKULTET.

M. J. Stolee, E. Kr. Johnsen, C. M. Weswig,
F. A. Schmidt, M. O. Bøckman.

som saadanne. Saa blev Konferentsens presteskole Augsburg seminar. Den var Konferentsens presteskole grundlagt i 1869 i Marshall, Wis., af Augustana synoden, og var den ældste helt ud norske presteskole i Amerika. Og det gik bra med skolens drift efter foreningen. Den havde fem dygtige professorer. Istedet for professor Lysnes, som døde i 1890, efter at foreningen var skeet, fik man dr. Emil G. Lund, forhenværende prest i Augustana synoden. Skolen

hadde fremdeles et stort fond og mange studenter og lyse udsigter.

Alligevel kom der triste dage for skolen. Man havde sat som betingelse for foreningen, at denne skole skulde overdrages til Den forenede kirke; men dette blev ikke gjort. Om denne sag blev der kjæmpet under og mellem aarsmøderne, i og udenom retten i 8 aar, og resultatet blev, at Den forenede kirke besluttede i 1893 at oprette sin egen presteskole, og Augsburgs venner besluttede at samle sig omkring Augsburg. Den forenede kirke leiet en stor, tom bygning paa hjørnet af Franklin og 26de Ave. syd, Minneapolis. Der holdt den skole indtil 1900, da den maatte flytte igjen. Imidlertid havde formanden, G. Hoyme, samlet penge til seminariebygning, og en stor og moderne skolebygning var blit bygget i St. Anthony Park N., St. Paul, til et kostende af omtrent \$100,000.00. Fra 1902 har presteskolen altsaa hat sit hjem i denne bygning.

Efter tyve aars virksomhed har Den forenede kirkes presteskole uddannet 359 kandidater, hvoraf de fleste endnu er prester i dette samfund. Skolen har et treaarigt kursus for collegegraduenter eller teoretikere, og et treaarigt kursus for ikke-collegegraduenter eller praktikere. Forskjellen mellem dem er, at man læser Bibelen efter grundteksten i den teoretiske afdeling, men i oversættelse i den praktiske. Studenterantallet i 1913 var 88, hvoraf 29 eller 30 procent var teoretikere. Skjønt regelen er, at de, som optages ved presteskolen, skal være collegegraduenter, har man oftere været nødt til, paa grund af den store prestemangel her i landet, at vige fra denne regel.

Skolens lærere for aaret 1913 var som følger: Dr. M. O. Bøckman, bestyrer og lærer i nytestamentlig eksegeese og i isagogik, prof. E. Kr. Johnsen, vicebestyrer og lærer i gammeltestamentlig eksegeese og hebraisk, dr. F. A. Schmidt, lærer i dogmatik og symbolik, professor C. M. Weswig, lærer i kirkehistorie, etik og homiletik, professor M. J. Stolee, lærer i praktisk teologi og missionen, professor F. Melius Christiansen, lærer i kirkemusik. Ved siden af disse professorer har skolen ogsaa hat følgende lærere: E. Søvik i græsk, N. O. Lie i norsk, A. O. B. Molldrem og

O. Reigstad i engelsk og C. M. Holt i veltalenhed. Skolen har et godt bibliotek, læseværelse, missionsmusæum, kapel, spiseværelse, gymnastikværelse, osv.

2. Colleges.

St. Olaf College er Den forenede kirkes college eller gymnasium. Her kan samfundets ungdom erhverve sig en højere uddannelse til graden baccalaureate artium og

LÆRERPERSONALET VED ST. OLAF COLLEGE.

magister artium, hvilket svarer til første og anden eksamen ved universitetet.

Ligesom Den forenede kirkes presteskole er den største norsk-lutherske presteskole i Amerika, er *St. Olaf College* det største norsk-lutherske college i dette land. Skolen blev grundlagt den 4de november 1874 af pastor Bernt J. Muus, en af de tidligste og dygtigste forkjæmpere for kirkeskoler her i landet. Han var kandidat fra Kristiania universitet, blev prest for Holden menighed, Goodhue county, Minn., i 1859, hvor han tjente i omtrent 40 aar. Saa resig-

ST. OLAF COLLEGE.

nerte han og reiste tilbage til Norge, hvor han døde i 1900 i Trondhjem og ligger begravet i nærheden af Domkirken. Midt iblandt de store, prægtige gravstene staar en liden ubetydelig med kun disse ord: "Bernt Julius Muus, født

BERNT JULIUS MUUS.

den 15de marts 1832, død den 25de mai 1900." Og dog, mens han var her i Amerika, var han en af vore største og mest fremragende mænd. Han betjente i mange aar et kald lige vidstrakt som hele Danmark; men hans største værk var grundlæggelsen af St. Olaf College. Han stod den gang i Den norske synode. Denne synode havde op-

rettet Luther College i Decorah i 1861. Muus sendte manganen lys konfirmant til Decorah. Ikke nok med det; men han oprettet i sin egen prestegaard en forberedende skole, som han holdt gaaende i en tre, fire aar; men eftersom indvandringen tiltog og prestemangelen fremdeles var stor, og faren fra den religionsløse statsskole stod for ham

SKOLEDIREKTIONEN.

T. H. Dahl, O. G. U. Siljan, C. P. Lommen, J. A. Aasgaard, J. Granrud.

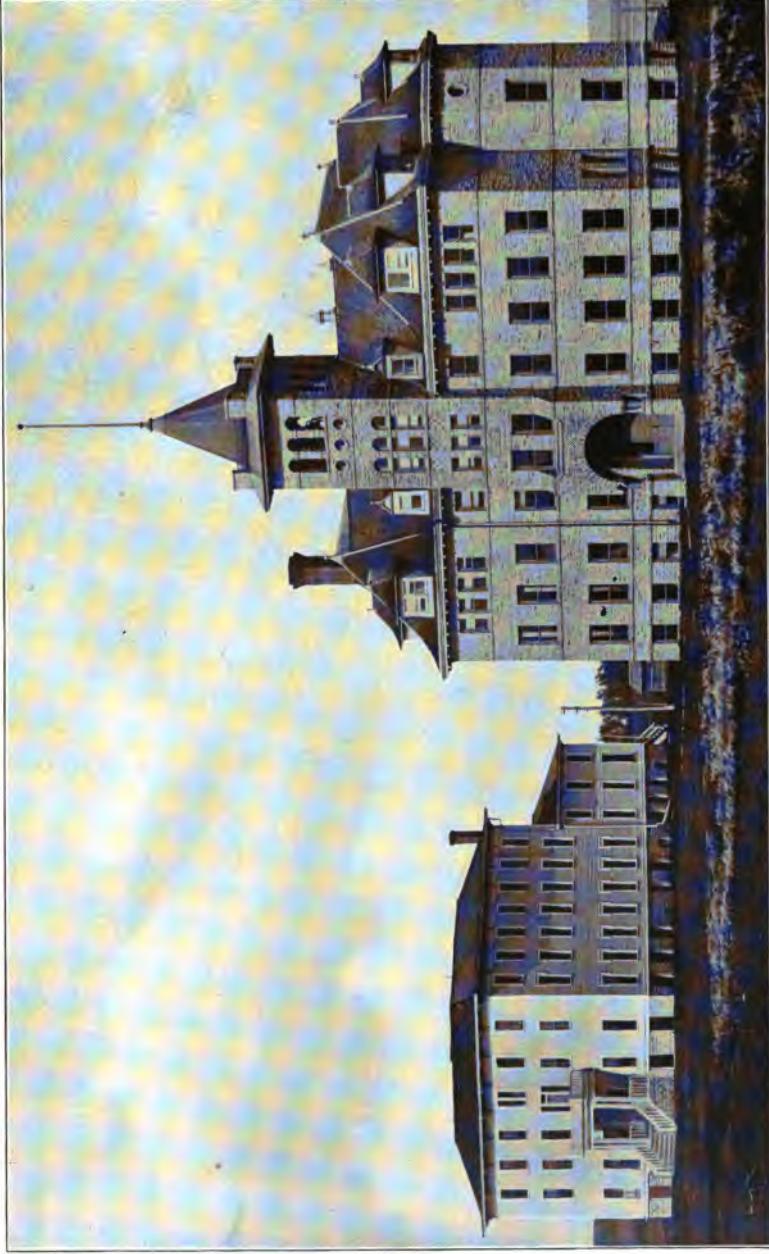
mere og mere, skjønte han, at een skole var ikke nok for hans kirkesamfund. Han begyndte da med tanken om St. Olaf skolen. Han samlet \$22,000, for det meste i sine menigheder, og fik skolen oprettet i 1874. I 1886 blev den Anti-missourierne skole med to afdelinger, akademi paa fire aar og college paa fire aar. I 1890 blev den overgitt af Anti-missourierne til Den forenede kirke; men den blev opgitt tre aar senere for om muligt derved at løse Augsburg ugreien. Fra 1893 til 1899 stod den udenom samfundets forbindelse, fattig og forladt enddog af mange af sine for-

dums venner. Saa blev i 1898 Augsburg-sagen afgjort, og da Den forenede kirke ikke kunde faa Augsburg som sit college, besluttet samfundet paa aarsmødet 1899 at anta St. Olaf College som sit college og valgte dr. John Nathan Kildahl, prest i Chicago, til bestyrer af skolen. Nu har skolen 32 lærere foruden timelærere, 541 studenter, hvoraf 334 er i collegeafdelingen, grundeendom med 9 bygninger værd \$215,975 og professorfond paa \$250,000 og andre

A. G. TUVE,
bestyrer for Augustana College.

hjelpefond paa omkring \$23,000. Den har hat 455 graduenter med A. B., B. S. eller A. M., hvoraf 62 graduerte i 1913. Op til 1906 var 43 procent af dens collegegraduenter og 13 procent af dens akademigraduenter blit prester. Den er den første norske skole i Amerika for begge kjøen og hadde i 1913 efter at ha faat den bekvemme nye Mohn Ladies' Dormitory 224 kvindelige studenter. Hvad kurser, metoder, bygninger og bekvemmeligheder angaar, er skolen helt ud moderne; det eneste gammeldagse ved den er det norske sprog og den lutherske lære og aand. Den har

AUGUSTANA COLLEGE, CANTON, SO. DAK.

kjæmpet sig frem til en anerkjendt plads som et af de bedste colleges i landet.

Andre colleges. Den forenede kirke trænger flere colleges. Denne trang er blit dybfølt hos mange. Derfor har flere akademier udvidet sin skoleplan og gir nu fra 2 til 4 aar af collegeuddannelse. Disse er Spokane College, Concordia College og Augustana College.

3. Akademier.

Den forenede kirke har følgende akademier: St. Olaf akademi fra 1890; Augustana College, Canton, S. D., fra 1890, Waldorf College, Forest City, Iowa, fra 1902; Concordia College, Moorhead, Minn., fra 1891; Scandinavia Academy, Scandinavia, Wis., fra 1893; Spokane College, Spokane, Wash., fra 1907; Columbia College, Everett, Wash., fra 1909; Pleasant View Lutheran College, Ottawa, Ill., fra 1896, og i forbindelse med Hauges Synode Jewell College, Jewell, Iowa, fra 1893 til 1895, og Camrose College, Camrose, Alta., fra 1911. Af denne liste kan man skjønne, at Den forenede kirke har været sig bevidst sin ret og sin pligt at gi menighedens ungdom en opdragelse, som bunder i sand og levende kristendom.

Hver eneste af disse skoler har en interessant historie og fortjener at nævnes her med ærbødighed. De fleste har en skøn beliggenhed, er vel udrustede med lærere og har god søgning. Den forenede kirke havde i 1913 over 100 akademi lærere med omkring 1,800 elever, og henved 2,400 unge mænd og kvinder har gradueret fra disse akademier. De har faat indtil fire aars undervisning i kristendommen og har studeret under de bedste forhold og i rettroende og rettænkende omgivelser. Nu bor de fleste af dem rundt om i landet og er til stor hjælp i menigheds- og samfundsarbeidet.

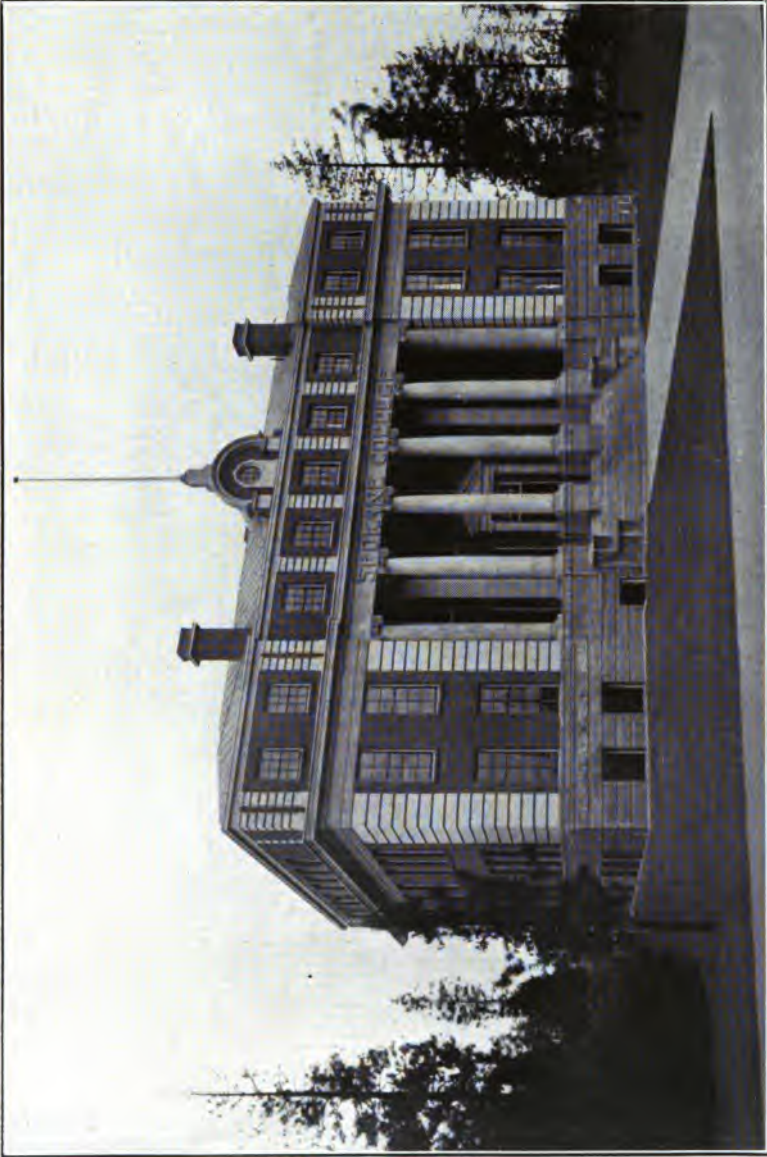
Meget interessant og lærerigt er det at betragte, hvor den lutherske kirke faar sine prester fra. Den har faat alle sine prester, som har hat skolegang, uden en eneste undtagelse fra kirkeskolerne. Vistnok har endel af presterne frekventeret baade stats- og kirkeskoler. Statssko-

CONCORDIA COLLEGE, MOORHEAD, MINN.

lens hensigt er ikke at uddanne for prestegjæringen eller for menighedens krav; den uddanner for det verdslige liv. Vi kan ikke vente at faa prester fra statsskolen; men vi kan vente at faa dem fra kirkeskolerne. Den vigtigste del af skoletiden er akademitiden; ungdomstiden er jo de unges læreaar. Erfaringen viser, at i disse aar blir man lettest draget til Gud og oftest bestemmer man da sit livskald. Endnu alvorligere blir sagen, naar vi faar øinene op for den betænelige kjendsgjæring, at statsskolerne om ikke altid paa direkte maade, dog paa indirekte maade, gjør ungdommen mere og mere verdslig og ligegyldig for kirken, ja enddøg frarøver somme deres barnetro.

I henhold til hvad vi netop har sagt om kirkeskolerne i Amerika, vil vi gjerne ogsaa i al ærbødighed gjøre et par bemærkninger til hr. lærerskolelærer Thorstein Høverstads lille bog "Skularne i Amerika og det praktiske liv. (Framtidsupgaaavor for vaar skule.)" Hr. Høverstad besøgte Amerika i 1912 for at studere landets skoler. Hans bog er skrevet paa grundlag af denne studiereise. Han foreslaar et nyt arbejdsprogram, hvis hovedtanke er: En skole, fri for alle med rum for alle; ti der fostres "dugande, arbeidande norske borgarar, den nye vardevakt i Norig". Det er en interessant bog, som ikke er uden værdi. Forfatteren har set meget, men han har dog overset endnu mere. Han har set statsskolen med dens udmerkede system, svære indtægter, store bygninger og mange elever, dens demokratiske karakter og dens ydre glans og herlighed; men han har ikke merket en eneste norsk skole i landet, skjønt han dog blev gjort udtrykkelig opmærksom paa disse skoler. Endvidere, han har ikke set nogen af de andre kirkesamfunds kirkeskoler, og der er i dette land ikke mindre end 500 kirkecolleges og universiteter med flere studenter og lærere end statens colleges og universiteter. Han har set, at statens skolesystem har hat en overmaade stor vekst; men han har ikke vist den mindste sympati for eller forstaaelse af den tunge kamp for tilværelsen, som kirkeskolerne har hat. I 1875 frekventerte 91 procent af landets ungdom private colleges, hvoraf de aller fleste var kirkeskoler. Samme aar hadde statens universiteter kun

SPOKANE COLLEGE, SPOKANE, WASH.

9 procent af landets skolesøgende ungdom. I 1908 havde kirkens colleges bare 63 procent af collegestuderterne; statens universiteter havde 37 procent. I 1850 havde kirken 6,085 akademier, i 1906 1,529. I samme tidsrum, nemlig fra 1850 til 1906, gik statens høiskolers tal op fra 17 til 8,031. I 1837 havde staten omtrent ingen almueskolesøgning; i 1908 faar 91 procent af landets børn omtrent al sin undervisning i statens "common" eller almueskoler alene. Bare 9 procent er paa kirkeskole. "Det er kravet paa religionslæring som hev dreve denne vesle brøkdelen

SCANDINAVIA ACADEMY, SCANDINAVIA, WIS.

av borni ut av statsfolkeskolen." Statens skoler er religionsløse. Men den kristelige religionsundervisning er absolut nødvendig for et folks bestaaen. "Guds ord er nyttig til lærdom, til overbevisning, til retledning, til optugtelse i retfærdighed, for at Gudsmennesket kan være fuldkomment, duelig til al god gjerning." Denne sandhed fik det norske folk med sig fra moderlandet, og derfor har de strævet saa tungt med at bygge sine egne skoler og holde dem oppe, paa samme tid som de har været landets love underdanige og betalt mange gange saa meget for at bygge og oprettholde de offentlige religionsløse skoler.

Her i Amerika kan vi se frugten af en religionsløs skoleplan. Siden 1837, statsskolens fødselsaar, har skoletiden

WALDORF COLLEGE, FOREST CITY, IOWA.

blit forlænget fra 82 til 1,078 dage pr. person, og skoleindtægter, skolebygninger, skoleredskaber, skolelærernes tal og dygtighed er blit forøget i samme skala. Man har, som sagt, udryddet de fleste kristelige barneskoler og højskoler. Man har tat Bibelen som andagtsbog ud af skolen. Man har søgt at ta bort ifra skolebøgerne alt som refererer til Herren. Prof. Tinglestad ved Luther College undersøgte 842 læsebøger og gjorde følgende opdagelser: "90 procent af indholdet i de læsebøger, som brugtes i kolonialperioden, var af religiøs karakter. Nu er dette tal gaat ned til min-

PLEASANT VIEW LUTHERAN COLLEGE, OTTAWA, ILL.

dre end 2 procent. 56 procent af de i det sidste aarti udgivne læsebøger nævner ikke Guds navn. Og Kristi navn forekommer i de senere aar ikke engang i forbindelse med julen! Man har sat mytologi, naturlære og moral istedenfor kristendom. Og frugterne udeblir ikke. 50 procent af folket hører ikke til kirken. Uvidenheden med hensyn til barnelærdommen (bibelhistorie og katekisme) er umaadelig stor. Der er stor ligegyldighed overfor kirken og misforstaaelse af dens sande væsen og opgaver. Man bukkes sig ned i støvet for katolikkirkens ydre herlighed, for katolikprestens politiske magt. Man skryder af, at man ikke har nogen bekjendelse, tar bekjendelsesbanneret ned fra de

kristne skoler for Carnegies guld. Carnegie er nemlig villig at betale en skole dyrt, hvis den vil bli bekjendelsesløs. For hver forbrydelse i 1850 var der 2 i 1860 i dette land, 3 i 1870, 4 i 1880, 5 i 1890, og meget værre nu. I denne forbindelse kan nævnes at skandinaverne født i Europa har vist sig at være gode borgere. For skandinavernes vedkommende var der i 1900 kun en udaf 13,139, som sad i fængsel; derimod for de indfødte amerikaneres vedkommende var der en udaf 6,404 som sad i fængsel. Skandinaverne født i Europa er bedre borgere end deres

CAMROSE COLLEGE, CAMROSE, ALBERTA, CAN.

børn og børnebørn, som studerer i landets religionsløse skoler med de heisede nationale flag. "Lat oss faa et flagg paa skulen," sier hr. Høverstad. Det vil ikke hjelpe en døit, hvis man ikke lærer børnene at gi agt paa Rom. 13 og lærer dem at holde det, Gud har befalet.

4. Normalskolerne.

Den forenede kirkes normalskole eller skolelærerseminarium blev planlagt ved samfundets første aarsmøde. Den gang, som nu, hadde den norske kirke herover kun to saadanne anstalter. Den første blev oprettet i 1887 af anti-missourierne i Wittenberg med K. Løkensgaard og P. J.

Eikeland som lærere; men denne skole blev nedlagt, efterat anti-missourierne gik ind i Den forenede kirke i 1890. Den anden blev oprettet i 1889 af Den norske synode i Sioux Falls, S. D., hvor den virker endnu og har en god søgning. Ogsaa Den forenede kirke vilde ha normalskole og besluttede at oprette en saadan. Skoledirektionen paalagdes at gjøre undersøgelser om et heldig sted. Der indløb tilbud fra forskjellige byer. Madison, Minn., tilbød at gi \$16,000, og dens tilbud blev antat i 1891; i 1892 var hovedbygningen færdig, skolen blev indviet den 10de november samme aar, og den følgende dag begyndte skolen med pastor Ole Løkensgaard som bestyrer samt 2 andre lærere og 33 elever.

NORMALSKOLEN I MADISON, MINN.

I 1912 havde skolen 8 lærere, 153 elever, 32 graduenter. Professor K. Løkensgaard, skolens bestyrer siden 1907 og lærerskolelærer fra 1887 rapporterte til aarsmødet i 1908 som følger: "I de 17 aar skolen har været i virksomhed har der gradueret 203 elever, nemlig 152 fra det 4-aarige kursus og 52 fra parochialkurset. Af disse har alle saavidt vides paa 10 nær holdt religionsskole i kortere eller længere tid og over 100 er fremdeles i lærergjerningen ialfald for en del af aaret. Ved siden af graduenterne er der hvert aar mange af dem, som ikke er færdig fra skolen, der gaar ud i sommerferien for at holde skole. Det samlede antal af saadanne kan med tryghed anslaaes til 200." Med det samme kan vi oplyse, at mange af akademierne ogsaa har parochial og normal kurser, og mange af akademieleverne

og graduenterne gaar ud som religionsskolelærere i kortere eller længere tid, ligesaa studenter og graduenter fra St. Olaf College og presteskolen. I 1912 havde vi 987 paro-

K. LØKENSGAARD,
bestyrer for Normalskolen.

chiallærere, hvoraf over halvparten var studenter ved samfundets skoler.

5. *Barneskolen.*

Her skal vi faa lov til at citere fra K. Løkensgaards "Lærebog i Kateketik". "Lige fra kirkens første dage har man anset det for givet, at barneskolen nødvendigvis maatte

være kristelig; det er først i vore dage, at barneskolen er blit delt i to, saaledes at statens barneskole er religionsløs, og at det altsaa er kirkeskolen kun, som egentlig med rette kan kaldes kristelig. Hverken Luther eller andre skolemænd siden hans dage, tænkte sig en barneskole inden kristenheden uden Guds ord som det vigtigste undervisningsfag, saa at opdragelsen kunde bygges paa kristendommen som grundlag; men udviklingen har bragt det derhen at barneopdragelsen, udenfor hjemmet, nu deles mellem statens skole paa den ene side, hvor al direkte kristelig undervisning udelukkes, og kirkeskolen paa den anden side, hvor udelukkende kristendomsundervisning gis. Denne spaltning i opdragelsen er unaturlig og fører paa afveie.

Statsskolen har til hensigt udelukkende at opdra borgere; kirkeskolen derimod opdrar udelukkende for kristendommen. Men barnet skal jo ikke bli enten borger eller kristen; han skal bli begge dele. Resultatet af spaltningen er, at den unge vokser op uden at være synderlig vel udrustet for nogen af delene. Dertil kommer at der opstaar en kappestrid mellem de to skoler, som fører derhen, at den ene fortrænger den anden, og da staten sidder inde baade med magten og midlerne, er det naturligt at kirkeskolen altid blir den skole der kommer til at ligge under i kampen.

De reformerte kirkesamfund har derfor allerede opgit den kristelige barneskole, og de søger at erstatte den manglende kristendomsundervisning i statsskolen med den smule undervisning søndagsskolen kan gi; men dette leder ind igjen i middelalderens mørke uvidenhed om kristendommens grundsandheder med en deraf følgende grænseløs ligegyldighed ligeoverfor kristendommen og kirken i det hele tat. Den lutherske kirke derimod har hidtil trolig fulgt i Luthers spor i denne sag. Men spørgsmaalet trænger sig mere og mere ind ogsaa her: Hvorlænge kan dette gaa? Maa ikke ogsaa den lutherske kirke snart opgi barneskolen?

Religionsskolens stilling iblandt os er visselig mislig nok, og det ser ud som stillingen forværres efter hvert; men for den lutherske kirke at opgi den kristelige barneskole, vilde være ensbetydende med at opgi sig selv. Den lutherske kirke er sterk, fordi den staar fast paa det skrevne Guds

ord, og saalænge den staar der, kan den ikke rokkes; ti grundvolden er urokkelig. Men skal den for fremtiden kunne vedbli at staa her, maa den opvoksende slegt bygges op paa denne samme grundvold derved at den indprentes Guds ord fra barndommen. Derfor er den kristelige barne-skole en af den lutherske kirkes grundpiller. Dens fremtid her i vort land vil derfor bero paa, hvorledes den tar vare paa ungdommen.

Børnenes kristendomsundervisning er under vore forholde en vanskelig opgave at løse; men den kræver sin løsning, og det gavner lidet at skyve sagen fra sig, ti det forøger kun vanskeligheden. Den katolske kirke har set dette, og den handler konsekvent. Den søger at løse opgaven ved at oprette menighedsskoler.

6. *Menighedsskolen.*

I een henseende er enhver skole som oprettes af menigheden en menighedsskole, men ifølge det gjængse sprogbrug iblandt os tænkes ved denne benævnelse paa den skole menigheder opretter og driver, og hvor der undervises saavel i de borgerlige som i de religiøse fag. Al barneundervisning tages herved ud af statens hænder. Hjemmet og kirken opdrar børnene. De opdrages baade for dette liv og for det tilkommende. Denne maade at løse opgaven paa er principielt rigtig; ti den opdragelse barnet her faar er naturlig. Det deles ikke mellem staten og kirken; man gir keiseren, hvad keiserens er, og Gud, hvad Guds er.

Menighedsskolen er en meget almindelig institution blandt de tyske lutheranere, og enkelte saadanne er ogsaa i virksomhed inden Den norske synode. Men dels paa grund af mangel paa indsigt og deraf følgende mangel paa interesse, og dels paa grund af de udgifter som er forbundet ved driften af disse skoler, er det meget vanskeligt at faa menighedsskoler oprettet blandt det norsk lutherske kirkefolk i vort land. Man søger derfor at gi børnene den fornødne kristendomskundskab ved at oprette de saakaldte "religions-skoler".

7. *Religionsskolen.*

Denne skole oprettes dels af menigheden og dels af skoledistrikter inden menigheden, og den holdes hvert aar fra en til to maaneder i hvert distrikt paa den tid, statskolen ikke er i virksomhed. To eller tre distrikter gaar da sammen om den samme lærer, eller ogsaa har hvert distrikt sin. Paa sine steder, hvor befolkningen bestaar næsten udelukkende af kirkefolk, der tilhører den samme menighed, kan man ogsaa indrette sig saaledes, at man har den samme lærer for statskolen og for religionsskolen. Der er saaledes ikke nogen plan eller noget visst system hvorefter religionsskolen ordnes; alt maa rette sig efter forholdene og de enkelte distrikters forgodtbefindende.

I religionsskolen undervises der udelukkende i religionsfagene, hvorfra skolen vistnok har faat sit navn, og undervisningen foregaar enten paa norsk eller engelsk eller ogsaa begge dele. I landdistrikterne bruges endnu det norske sprog, hvorfor man da ogsaa her ved siden af religion underviser børnene i norsk læsning.

Ved denne ordning af den kristelige barneskole deles barnet mellem staten og kirken, og staten lægger beslag paa den meste og bedste skoletid. I byerne især maa religionsskolen nøie sig med den varme sommertid, da børnene er trætte af skolegang og paa grund af varmen uskikket til skolearbejde.

Udbyttet af religionsskolen blir derfor ofte meget ringe, og paa mange steder lar man sig nøie med en smule søndagsskole.

8. *Søndagsskolen.*

Denne institution er kommet til os fra de reformertes leir, og som en hjælp ved siden af barneskolen er den ikke at foragte, forudsat at den drives i en luthersk kristelig aand, og at undervisningen baseres paa katekismen. Men som en selvstændig opdragelsesanstalt er den saare ufuldstændig og gir ringe udbytte. Nøisomhed er en dyd; men den nøisomhed, der finder sig tilfreds med den mindst mulige kristendomskundskab, er ialfald ikke en kristelig dyd.

Vi lever i en kritisk tid. Nye ideer og nye forestillinger gjør sig gjældende paa alle hold og ikke mindst paa det religiøse omraade. De gamle sandheder underkastes nye prøver, og holder de ikke maal efter nutidens maalestok, feies de bort. Tidsaanden er kritisk overfor alt det overlevereede. De fremskridt der er gjort paa videnskabens omraade i de senere aar, har gjort den opblæst og indbildsk. Intet er for høit og intet er for helligt for tidsaandens prøvende dom.

En saadan tid er farlig for den unge. Ungdommen tiltales saa let af det nye og staar altid færdig til at ombytte det gamle og prøvede med det mere moderne. Det gjælder derfor i vor bevægede tid at den unge grundfæstes saaledes i sin kristendom at tidens bølgegang ikke skal kunne rokke ham eller rive ham løs fra Guds ords faste ankergrund. Her har den lutherske kirke en opgave, som den kun kan løse derved, at den tar sig af den kristelige barneskole paa kraftig maade."

C. INDREMISSION.

1. *Den regulære indremission.*

Man har sagt, at der ikke findes nogen person i Norge, som ikke har en nær slegtning i Amerika, og at der ikke findes by eller bygd i Norge, hvorfra der ikke er foregaat en udvandring til De forenede stater. Omtrent to tredjedele af vore prester er født i Norge og repræsenterer ikke bare hvert stift, men næsten hvert provsti og hovedsogn i Norge. I 1890 havde vi omtrent 1,000,000 norske i dette land; nu i 1914 har vi henimod 2,000,000. I 1890 fandtes norske nykommere i 830 af 1,046 countier i 12 af Nordvestens stater, men fornemmelig i 75 større settlementer. 20 procent bodde dengang i de større byer, 80 procent i de mindre, men særlig ude paa landet. Der er hundreder af countier med større norske settlementer, hvor man kan ha haab om at samle dem ind i norske menigheder.

Før i tiden brugte de norske at sætte sig ned i kolonier; men nu tænker de svært lidet paa det, naar de flytter. De fleste af dem er jo født her og kan landets sprog bedst.

Mange af dem har hele sit liv staat udenom menigheden. Hvorfor skulde de da netop sætte sig ned i en norsk koloni og i nærheden af en norsk kirke? Nei, de følger med strømmen enten ud i Vesten for at ta sig nyt land eller til storbyen, som er havnstedet for store mængder af norske mænd og kvinder. Regjeringen har, hvad man kalder "Indian Reservations". Det er landstrækninger, som er sat tilside til indtægt for indianerne. Ret som det er, finder den gjerne paa at sælge endel af en "Reservation", og tilbyder hele landets befolkning at komme og faa sig et stykke land ved lodtrækning; naturligvis maa de betale en rimelig pris for landet atpaa. Saa kommer der til denne lodtrækning en uhyre masse folk fra alle kanter, af alle folkeslag under solen. Nordmanden er ogsaa der, og han er heldig nok at faa sig et stykke land med, og paa det landet graver han for det første jordkjælder eller bygger et lidet "torvhus" eller "shanty", skur.

Men naar han skal se sig rundt, finder han ofte, at der ikke er nogen norske i nærheden af ham. Der er maaske russere, tyskere, amerikanere, irlændere, polakker, galiciere, skotlændere, indianere, men ingen norsker, kan hænde ikke engang nogen skandinav, og hvis han er egte norsk i sind og skind, saa føler han dette ganske tungt. Han faar snart vide, om der er nogen kirkefolk blandt naboerne, men de fleste er det ikke og har aldrig været det. De, som er kirkefolk, hylder et utal af bekjendelser. Der er russiske katoliker og romerske katoliker og episkopale, metodister, baptister, kongregationalister, campbelliter, presbyterianere, menoniter, adventister, spiritualister, Christian Scientists og fri-frie. Der er ikke mange nok af nogen slags til at ha ordentlig menighedsarbeide. Om ikke længe kommer en prest — en af de reformerte slags. Han er som regel først paa marken, "the early bird". De reformerte er forresten omtrent ligeglad med hensyn til læren i sin almindelighed, og erklærer gjerne høit og tydeligt, at de ikke har nogen bekjendelse, og at det er det samme, hvad man lærer, bare man lever skikkeligt. Saa kommer da denne bekjendelsesløse sektmager for at samle folket. Han har opdaget marken længe før de lutherske synoder har

hørt om den. Saa skal han samle folket omkring Guds ord. Katolikerne vil naturligvis slet ikke gaa med; ti de faar ikke lov til det. De reformerte er villige at gaa med, hvis han er en dygtig prædikant. Nordmanden, som sidder der alene og føler sig ensom, gaar til gudstjenesterne. Han ser, at de ber; de læser Bibelen; der holdes en god tale, som vistnok ikke er som de lutherske prækener, en udlæg-

INDREMISSIONSBESTYRELSEN.

T. A. Hagen, C. K. Solberg, O. Guldseth, H. C. Holm, H. O. Shurson,
Lars Lund, T. H. Dahl, Oluf Glasøe.

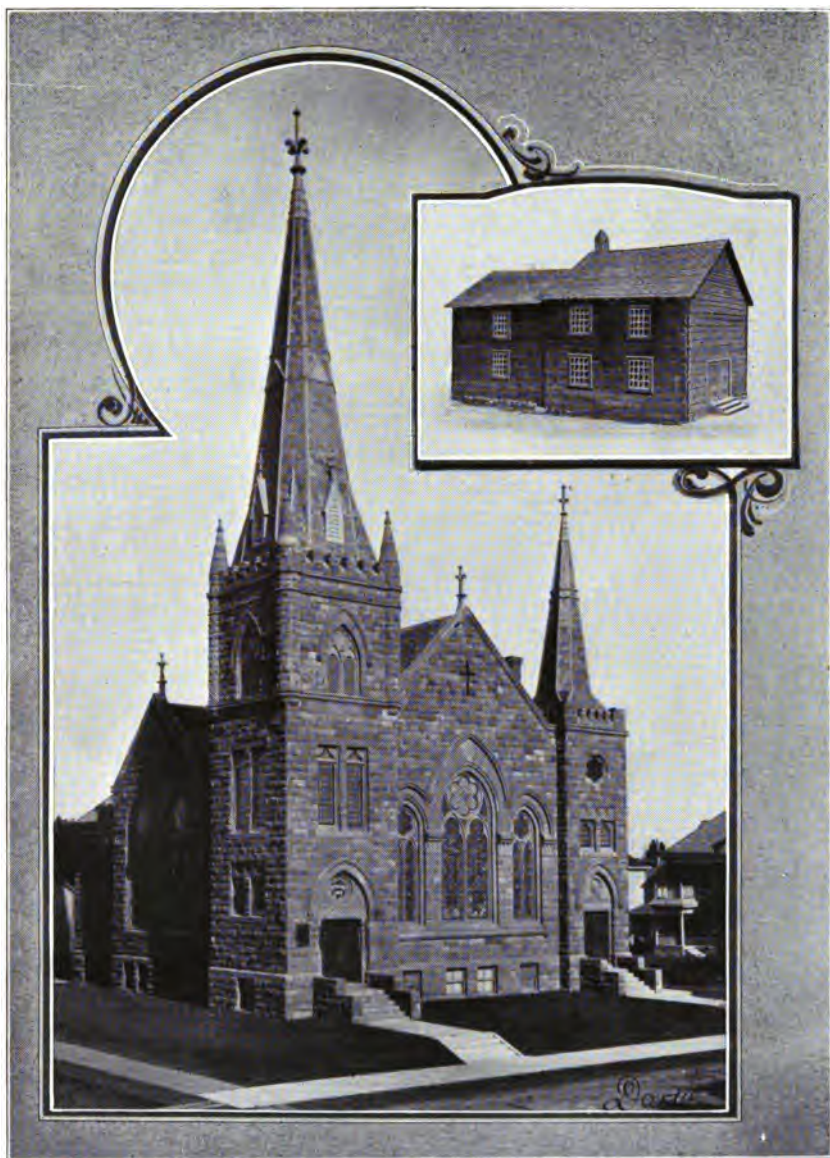
gelse af en viss tekst; men derimod er den fuld af interessante, kanske morsomme anekdoter og praktiske anvendelser paa spørgsmaal, som er oppe i tiden. Vel forstaar han, at han burde holde sig til den lutherske lære, og at han vilde føle sig mest hjemme i en luthersk kirke; men den nærmeste lutherske kirke er over 50 mil borte; det vilde være umuligt at tænke paa at reise saa langt til gudstjenesten. Den reformerte prest synes ogsaa at ha fattet særlig interesse for nordmanden og har bedt ham om at være forstan-

der for søndagsskolen. Ja, enden blir, at nordmanden blir den ledende mand i denne bekjendelsesløse menighed, som med tiden gaar over i navn til et af de reformerte samfund. Saaledes er der kommet mange norske ind i den reformerte kirke. Vi har omkring 2 millioner norske i landet, og kun $\frac{1}{2}$ million af disse hører til den norsk lutherske kirke. Der er altsaa $1\frac{1}{2}$ million udenfor deres egen forsamling. Marken er i sandhed stor, den strækker sig mange mil, fra kyst til kyst, fra Alaska til Texas, fra Quebec til Cuba, stor i tal af dyrekjøbte menneskesjæle, der er som faar uden hyrde.

Den almindelige indremission har som formaal at samle disse folk ind i norsk lutherske menigheder.

Den forenede kirke har nok søgt at gjøre noget for sine egne; i 1891, ifølge missionssekretær O. Guldseths opgave, havde den omtrent 250 prester, og deraf var 31 eller 12 procent indremissionsprester; i 1912 havde den omtrent 500 prester, og af disse var 115 eller 23 procent i indremissionens tjeneste. Indremissionsindtægterne i 1891 var omtrent \$10,000.00, i 1913 over \$60,000.00. Den forenede kirke som samfund havde vokset omkring 57 procent i denne periode, dens indremissionsindtægter havde vokset omkring 400 procent. Men alligevel synes det at gaa saa smaat med dette arbeide. Marken er saa stor og blir stedse større og vanskeligere. Indremissionspresten, som vi sender ud, samler folket, hvor der er norske, til norsk menighed, og snart kan han ha 5-10-15 menigheder og faar mere end han magter at gjøre alene. Saa maa der dannes nye prestekald, nye arbejdere maa ud, flere penge maa komme fra missionskassen.

Ved siden af missionspresterne har vi indremissionssuperintendent eller tilsynsmand med flere assistenter, og deres opgave er at reise over marken og se, hvor det er nødvendigt at opta missionsarbeidet. Vi har ikke det tilstrækkelige antal arbejdere. I dette land er der noget over 164,830 prester (i 1906), eller en prest for hver 500; men vi har bare en norsk luthersk prest for hver 1,600 nordmænd. Hvis disse norske var samlet for eksempel i een stat, kunde de let naaes og betjenes med de prester,

DEN GAMLE MUSKEGO KIRKE OG EN AF DE NYERE KIRKER.

vi har; men det er de ikke. Derfor trænger vi mange flere prester. Vi trænger at be høstens Herre, at han vil uddrive arbejdere i sin høst.

2. *Den specielle indremission.*

Den specielle indremission omfatter forskellige grene af indremissionsarbejde, som det har vist sig nødvendigt at opta, som engelsk indremission, bymission, immigrantmission, sømandsmission, universitetsmission, campmission, slummission, fængselsmission, hospitalmission, lægmandsvirksomhed, evangelistarbejde, ungdomsarbejde, osv.

Engelsk mission. I visse strøg maa hele det kirkelige arbejde foregaa paa engelsk, da folket der er gaat over til det engelske sprog eller er saa faatalligt, at det vil være umulig at drive menighedsarbejde i det norske sprog. Landets sprog er engelsk, og alle læser engelsk; skolernes sprog er selvfølgelig engelsk, og børnene lærer at synge paa engelsk: "Et land, et sprog og et flag." Vor kirke maa derfor være forberedt paa at møde ogsaa denne tingenes tilstand. I 1912 udtalte "The Episcopal Recorder" redaktionelt følgende betegnende, anerkjendende ord om den lutherske kirke i Amerika: "Den har ikke alene den fordel fremfor andre samfund, at den har vokset hurtigere end andre; men den har ogsaa al udsigt at kunne fortsætte dermed i fremtiden. Forklaringen maa søges i den omstændighed, at dette kirkesamfund har tungens eller sprogets gave. Det forkynder evangeliet i 14 forskellige sprog (i Amerika), engelsk, tysk, svensk, norsk, dansk, islandsk, finsk, estlandsk, lappisk, lettisk, littauisk, polsk, slovakisk og vendisk." Den kunde ha tilføjet italiensk. Bladet nævner engelsk først, og det vel med rette; ti det er landets sprog, og mindst 50 procent af lutheranerne i landet bruger dette sprog i sine gudstjenester og forstaar ikke noget andet.

Vi i Den forenede kirke har ogsaa gjort en liden begyndelse med engelsk arbejde. Antallet af norske gudstjenester i 1913 var 35,208, af engelske gudstjenester 6,068. Antallet af norske konfirmantoverhøringer paa norsk var 20,756, paa engelsk 10,090; i begge sprog 8,143. Vi

hadde 22,041 søndagsskolebørn som brugte norsk, 11,955 engelsk og 16,956 som brugte begge sprog i skolen.

Man har anslaaet, at omtrent $\frac{1}{4}$ af det regulære menighedsarbejde udføres nu paa engelsk; men det arbejde, hvor vi søger at samle folk af alle tungemaal i engelsktalende menigheder, har vi endnu gjort lidet af. Samfundet har dog forstaat, at dette er noget som maa gjøres; det har derfor i flere aar hat en engelsk missionskomite og engelsk missionskasse. I 1913 fik 6 engelske missionsmenigheder i fire stater hjælp fra denne kasse.

Bymissionen. Bymissionen er missionen i storbyerne, særlig blandt vort eget folk. Til storbyen reiser saa mange af vort folk, især af ungdommen, og der er mange fristelser og farer. Det er der, man kommer let bort fra kirken og dens indflydelse og falder for den listige fiendes angreb. Der mangler ikke paa norsk-lutherske kirker og menigheder ogsaa i storbyerne; men statistiken viser desværre, at det er faa af ungdommen, der flytter ind fra landet, der slutter sig til menigheden af egen drift. De blir staaende udenfor, besøger alle slags forlystelsessteder, hører alle slags forkyndelser og bespottelser, har ikke noget aandelig hjem og bryr sig tilslut heller ikke om at ha noget. Det er iblandt disse, yngre og ældre, kirken har at gjøre bymissionsarbejde, men de er vanskelige at naa. Bymissionæren faar mange sorger; han trænger visselig at være udrustet med kraft fra det høie, med visdom og taalmodighed. Den forenede kirke driver bymission i New York (pastor C. O. Pederson), har en mand i Chicago og en i Minneapolis (emissær O. Rønneberg). I Minneapolis bymission har samfundet ogsaa drevet *gademission*, hvor studenter fra vort seminar har præket hver uge paa gaderne. I de syv maaneder, man holdt arbeidet gaaende i 1913, blev der holdt 210 opbyggelsesmøder med ca. 4,250 tilhørere. Under emissær Rønnebergs hustrus tilsyn har missionslokalet staat aabent om dagen som læseværelse og restaurant. 150 fik klær og mange mad gennem aaret.

Immigrantmissionen. Immigrantmissionen er en mission iblandt vore nyankomne landsmænd. Den norske synode begyndte i sommeren 1867 at bistaa immigranterne ved

New York havnen, og siden 1873 har Synoden underholdt en immigrantmissionær i New York. Det var først i 1906, at Den forenede kirke saa sig istand til at begynde dette vigtige arbejde. Den ansatte da pastor T. Tjørnholm, som tjente paa Ellis Island, New York, i 4 aar. Saa blev han efterfulgt af pastor Christen Westermoe, som igjen blev afløst af pastor T. A. Lillehei. Disse mænd har staaet nykommerne bi med hjælp, raad og veiledning, stundom ogsaa med penge.

Sjømandsmissionen. En anden gren af indremissionen er sjømandsmissionen. Den forenede kirke har ikke seet sig istand til at gjøre synderligt for norske matroser, som farer med norske og amerikanske skibe. I nogle aar har dog en saadan mission været drevet i Philadelphia af pastor A. W. Hvistendahl, og prester af vort samfund i Portland, Oregon, har i samarbejde med synodepresterne der optat dette arbejde blandt norske sjøfolk, som kommer did.

Universitetsmissionen. Universitetsmissionen er ogsaa en ny gren af missionsarbeidet, og den er meget paakrævet. De store statsuniversiteter i Nordvesten, især i Wisconsin, Minnesota, Iowa, N. Dakota, S. Dakota og Washington er besøgt af tusener af norske studerende. En universitetsstudent staaer i større fare end nogen anden for at miste sin barnetro under paavirkning af vantro videnskabsmænd og gjennem studenterlivets fristelser. Han trænger derfor at staa i forbindelse med en rettroende menighed, hvor han kan faa høre og lære Guds ord.

Vi burde ha en kirke i nærheden af ethvert af Vestens universiteter, men det har vi ikke. Den norske synode har bygget Hope kirke i nærheden af Minnesota universitet, hvor pastor C. S. Thorpe samler ret mange universitetsstudenter. Vore egne mænd, pastor O. Lysnes i Vermilion, S. D., Martin Hegland i Grand Forks, N. D., og pastor O. G. U. Siljan, Madison, Wis., søger naturligvis at gjøre, hvad de kan for at staa i rapport med studenterne ved universiteterne i disse byer.

Anden indremissionsvirksomhed. Af anden virksomhed som drives af vort samfund kan nævnes *campmissionen*, som er drevet af presterne i eller omkring skogtrakterne

og af Stefanforeningen. *Slummissionen* drives i slum- eller saloonstrøget i Brooklyn, N. Y. I vort missionshus dernede samler vi hundrede af norsk ungdom hver dag, gir de fattige og forkomne mad og klær, penge og arbeide, raad og veiledning. Blandt dem som har arbeidet længst i denne missions tjeneste er pastorerne P. R. Syrdal og J. C. Herre og emissærererne Rasmussen og Haldorsen. *Fængselsmissionen* drives blandt fangerne i vore statsfængsler. Pastor N. Lunde har gjentagne gange besøgt vort fængsel i Stillwater, Minn., og Waupun, Wis., præket for de skandinaviske fanger der, delt ud traktater, bøger og blade, og skaffet flere andre straffeanstalter norske bøger og blade.

Hospitalsmissionen. Her har pastor J. Sether et stort arbeide at udføre. I 1913 besøgte han 10 hospitaler i Minneapolis og tilsaa 1,331 syge med 3,241 besøg; han uddelte 4,186 smaabøger, særlig bogen "Se paa Jesus", og 10,656 traktater, samt \$7,279.96 til de fattige. Denne sum har venneflokket frivillig tilsendt ham.

Lægmandsvirksomhed. Lægfolket opmuntres til at bruge sine naadegaver i og udenom menigheden. Vi tror, at ifølge Guds ord skal den, som har faat vidnegaven, bruge denne til tjeneste i menigheden paa menighedens opfordring eller med dens samtykke under tilsyn af menigheden, saaledes som Guds ord og bekjendelsen sier. Menigheden lider skade, hvis den enten ikke selv vil gjøre brug af naadegaverne, eller de, som har faat naadegaven, ikke vil tjene menigheden med den. Lægprædikanter faar rig anledning her til at ta del i menighedsarbeidet. Kredserne pleier at ansætte nogle velskikkede lægprædikanter til arbeide i kredsen, især i vintertiden. Indremissionsbestyrelsen bruger mange ude paa de nyere trakter, og lægfolket selv har organiseret flere saakaldte "indremissionsforeninger" eller lægmandsforeninger, bestaaende for det meste af lægprædikanter. De udgir et blad, "Vidnesbyrd fra broderkredsen", grundlagt af pastor B. Anderson og nu for tiden redigert af pastor S. J. Nummedal. Den forenede kirke har endvidere valgt en mand til at være dens *evangelist*. Først tjente pastor T. Tjornhom et par aar som saadan, nu er det pastor E. B. Slettedahl, som reiser i dette vækkelses-

arbeides interesse. Vi har ogsaa drevet *mission iblandt de døve, blinde, epileptiske, og krøblinger* i Faribault anstalterne i flere aar ved pastor C. M. Larsen som vor udsending og i de to sidste aar ved pastor B. Rothnem. Endelig maa nævnes det store arbejde som gjøres af *Ungdomsforbundet*. I 1912 havde samfundet 539 lokale ungdomsforeninger, 30—40 kredsforeninger og en generalforening for hele samfundet. De lokale foreninger holder regelmæssige møder, hvor de gennemgaar stykker af Guds ord eller kirkens lære, historie, liv og arbejde efter en paa forhaand udarbejdet plan, som gaar under navn af "Luther League Topics". Prestens undervisning af konfirmanterne fortsættes paa denne maade, og ungdommen oplæres til at ta del i arbeidet baade i menigheden og i samfundet. Lederne for dette arbejde har været prof. dr. J. N. Kildahl, formand, 1908-10; prof. C. M. Weswig, 1910-12; prof. M. J. Stolee, 1912—; sekretær, M. E. Waldeland, 1908—; pastor Ole Løkensgaard, redaktør for ungdomsspalterne i "Lutheraneren", 1908—; pastorerne O. Lysnes og M. Hegland, redaktører for ungdomsspalterne i "United Lutheran".

3. *Church Extension.*

Hermed forstaaes en kasse, hvoraf de nye og fattige smaa menigheder kan faa laane penge til hjælp naar de skal bygge sig kirke. Erfaringen viser, at det blir ikke stort af menighedsarbeidet, før menigheden har faat et hus, hvor den kan samle sig. Især er det i byerne, at det er vanskelig at holde en menighed sammen uden kirkehus; men det er især i byerne det koster mest at bygge. For det første koster grundeiendommene i byerne ofte mere end husene, de har bygget paa dem. Dernæst er menighedsfolket i de smaa menigheder i byerne som regel fattigt. Skal man saa ud og laane, kommer man i gjæld og maa betale høie renter. For at hjælpe saadanne menigheder har Den forenede kirke oprettet et "Church Extension" fond eller kasse, som faar sin indtægt ved frivillige bidrag fra enkelte personer og foreninger, menigheder og samfundsbevilgninger, menighedsobre, kollekter og testamentariske gaver. Af

dette fond kan menigheder laane penge til midlertidig hjælp uden at betale renter, paa den betingelse, at det udlagte beløb blir at tilbagebetale til denne kasse i overensstemmelse med en mellem kirkorationsbestyrelsen og vedkommende menighed oprettet kontrakt. I 1913 havde denne kasse gennem laan til 33 menigheder en eiendoms-værdi af \$38,389.74.

HEDNINGEMISSIONSBESTYRELSEN.

Helge Høverstad,
Lars Lund,

M. J. Stolee,
J. H. Stenberg,

S. O. Rondestvedt,
T. H. Dahl.

d. YDREMISSION.

En af kirkens vigtigste opgaver er at dra omsorg for Guds ords udbredelse ogsaa blandt jøder og hedninger. Samfundets jødemissionsarbejde har været drevet i forbindelse med Zionsforeningen for Israel. Samfundets hedningemissionsarbejde har været drevet paa Madagaskar og i Kina, men det har ogsaa støttet arbeidet i Santal, Syrien og Persien.

1. *Jødemissionen.*

Den forenede kirkes jødemissionsmark ligger baade i Europa og Amerika. Missionærene Meyersohn og Gurland arbeidet i Rusland, mens Werber, Heimann og Gjevve har virket iblandt jøderne i vore amerikanske storbyer. Zionsforeningens indtægter har fra 1878 til 1913 været \$171,106.38; de har vokset fra \$528.60 i 1878 til \$10,216.99 i 1913. Noget over 1,000 jøder er ved den kristne daab blit medlemmer af den kristne menighed gennem denne forenings arbeide. En masse nytestamenter og trak-tater er blit uddelt.

2. *Madagaskarmissionen.*

Konferentsen understøttet i mange aar Det norske mis-sionsselskab med bidrag og missionærer. Den sendte penge til dette missionsselskab hvert aar. I 1887 sendte den sin første missionær, pastor J. P. Hogstad, graduent fra Augsb-urg Seminar, i 1889 blev ogsaa pastor E. H. Tou udsendt. I 1891 besluttet Den forenede kirke at vælge 2 delegater for at representere vort samfund ved Det norske missions-selskabs generalforsamling og dets femtiaarige jubilæum i 1892 med fuldmagt til at gjøre overenskomst med hoved-bestyrelsen om ordning af et selvstændigt missionsfelt for vore nærværende og fremtidige missioner paa Madagas-kar. Pastorerne P. A. Rasmussen og Lars Lund reiste som delegater. Som frugt af deres forhandling med Det norske missionsselskab fik Den forenede kirke som sin mis-sionsmark den hele sydlige del af Madagaskar fra St. Au-gustin i vest til Manantenina i øst. I dette strøg hadde vi 3 missionsstationer og 2 missionærer, som begge skilte sig fra Den forenede kirke i 1895 og fortsatte under Frikirken. Senere blev denne mark delt mellem Den forenede kirke og Frikirken, saa at den østlige halvdel kom til at tilhøre Den forenede kirke. Dette er Fort Dauphin provinsen, som bestaar af Tanosi, Tatsimo og Tandroi stammer. Iblandt disse stammer, særlig blandt Tanosierne, har vi nu oprettet 5 hovedstationer, 33 bistationer og endnu flere kirker, gutteasyl, pigeasyl og seminarium. De første mis-

sionærer som gik ud som Den forenede kirkes udsendinger var kandidaterne G. N. Isolany og O. B. Sanders. Førstnævnte var født paa Madagaskar. Samtidig blev pastor Isolany's søster, miss Caroline Nilsen, udsendt for at arbeide ved pigeasylet ved Fort Dauphin. I de sidste 20 aar har vi udsendt mange andre missionærer til disse 300,000 hedinger paa vor missionsmark paa Madagaskar: P. C. Hal-

KVINDERNES FØRSTE MISSIONSKOMITE.

Mrs. J. E. Granrud, Mrs. N. B. Thvedt,
 Mrs. E. Kr. Johnsen, Mrs. C. M. Weswig, Mrs. O. O. Erling,
 Mrs. Th. Eggen, Mrs. M. O. Bækman, Mrs. M. Sæterlie, Mrs. T. H. Dahl.

vorsen 1897, J. Skaar 1898, M. J. Stolee 1901, T. A. R. Elle og G. Torvik 1901, P. A. Bjelde og Wilhelm Trygstad 1905, Christian Pedersen 1906, A. Picard og Henry Dons 1909, G. H. Fjeldstad 1910, E. A. Rateaver 1911, S. Dahl 1912, B. M. Schrøder 1913. Af kvindelige arbejdere foruden miss Caroline Nilsen og missionærernes hustru har vi udsendt følgende: miss Emma Dahl 1901, diakonisse Jørgine Mjøvik 1903, miss Nellie Dahl 1905, diakonisse Mette Hagen 1907, diakonisse Caroline Thomp-

son 1907, diakonisse Berthe Landsverk og diakonisse Anna Stenseth. Vi hadde i 1913 8 mandlige og 9 kvindelige missionærer, 4 indfødte prester, 31 evangelister og 33 katekister.

Denne mission har hat sin trængselstid. Det begyndte med intriger fra katolikernes side, og da denne ildprøve var overstaat, fortsatte det med sammenstød med franske embedsmænd, naar missionærene kom iveien for deres usædelighed og andre laster. Regjeringens antikristelige sindelag kom mere og mere tilsyne, indtil guvernøren stanset missionsskolerne, lukket kirkerne, forbød folket at samles til gudstjeneste, og fængslet baade indfødte og udsendte missionærer. For omkring 9 eller 10 aar siden gjorde de indfødte hedninger oprør mod regjeringen, under hvilket missionsarbeidet blev stanset, og missionen led stort pengetab. Men forholdene har nu forandret sig, Madagaskar har faat en ny kirkelov med religionsfrihed for alle. Vore kirker er blit aabnet, og missionen trives som aldrig før. I de 22 aar vi har arbeidet der, har vore missionærer døbt et totalantal af 2,211. Det dugger over dal og fjeld! Det vaares allevegne!

3. *Kinamissionen.*

Det var i 1890, at pastor O. S. Nestegaard jr. kom til vort folk og fortalte os om Kinas nød. Han fik en opmerksom tilhørerskare. Det norsk-amerikanske Kinamissionsselskab blev straks stiftet. Nestegaard, S. Netland og Daniel Nelson blev sendt ud samme aar til Kinas indre. Nestegaard forlod snart dette selskabs tjeneste, idet han vilde drive missionsarbeide mere efter eget behag; men Netland arbeidet med troskab i selskabets tjeneste indtil sin død i 1896, og mrs. Netland og Daniel Nelson stod i tjenesten indtil selskabet blev opløst i 1903, og dets mission blev overtat af Den forenede kirke. Mrs. Netland driver nu en pigeskole i Kioshan, Honan, mens Daniel Nelson er bestyrer for Sinyang station. Foruden disse hadde vor kinamission i 1913 følgende arbeidere: Pastor E. Borg-Breen, Chengyang; pastor K. S. Stokke, pastor J. Grindvik, miss Martha Kulberg og miss Agnes Thonstad, Ju-

ning; dr. O. S. Behrents, pastor A. Martinson, J. M. O. Gudal, søster Flora Moe, mrs. Mina Jordeth Nold, diakon Karl Lillebergen og søster Ingeborg Pederson, Kioshan; pastor Lyder Kristensen, Loshan; pastor O. F. Braaten, pastor O. Hellestad, prof. I. Dæhlen, miss Marie Anderson, miss Elsa B. Felland, miss Aase Hagestande og søster

DIAKONISSEHOSPITALET I CHICAGO.

Thone Sandland, Sinyang; prof. E. Sjøvik, Shekow, og pastor H. M. Nesse, Suiping.

Kinamissionen har ogsaa hat sin trængselstid. Vi skal blot nævne, at den gang vi optog arbeidet der, var Kina neppe aabnet endnu for missionen, og missionærerne blev selvfølgelig betragtet som "udenlandske djævl". I 1902 indtraf boxeroprøret, hvis formaal var at udrydde alt, som var udenlandsk; i det senere har landet været plaget af røverbander; dog kan det nu sies, at der er en aaben dør

for os i Kina, at fuld religionsfrihed hersker for øieblikket i landet, og at man nærsagt allesteds aabner dørene for vore missionærer. Statistiken over missionen i Kina for aaret 1912 viser, at vi har et totalantal af døbte siden vore stationers oprettelse af 894, hvoraf 209 (næsten $\frac{1}{4}$) blev døbt i 1912. Vi har 826 medlemmer af menighederne, og et gjennemsnittantal af kirkesøgende af 2,115, 17 missionærer, 34 evangelister, 10 bibelkvinder, 18 andre arbejdere, 7 hovedstationer med 30 bistationer, 1 højskole, 1 pigeskole og 1 presteskole samt hospital med 428 patienter og 5,766 patienter i polikliniken. Ved siden af det regelmæssige arbejde ved stationerne besøgte missionærerne i aarets løb 167 landsbyer, og de indfødte arbejdere besøgte 456 landsbyer. I Kina har Den forenede kirke mellem 3 og 7 millioner hedninger. Et stort arbejde venter paa os der.

Vort haab, menneskelig talt, staar ikke saa meget til det store tal af missionærer vi formaar at sende did, som det store tal af indfødte arbejdere vi kan uddanne i vore skoler derborte. Det nys oprettede fælles teologiske seminar i Shekow maa ikke glemmes af menighedsfolket herhjemme. De lutherske skoler og den lutherske presse i Kina kommer til ved Guds hjælp at ha en stor indflydelse paa Kinas fremtid. Pastor Ingvald Dæhlen har oversat Luthers "Lille katekisme" og Sverdrups "Forklaring" paa kinesisk, og man har fattet beslutninger om at de samarbeidende lutherske missioner i Kina skal oprette en forlagsforretning, hvorfra der kan udgis de nødvendige blade og bøger i det kinesiske sprog.

4. *Andre marker.*

Den forenede kirke har ikke som samfund andre missionsmarker end de ovennævnte. Alligevel har flere andre missioner faat hjælp fra dette samfunds folk. Vi skal blot nævne Santalmissionen, Malechmissionen og Orientalforningens mission.

Santalmissionen har siden 1892 samlet \$105,617.24 i dette land. Hvor meget af denne sum har været bidrat af vort samfund, kan vi ikke si. En af vore prester, pastor

A. J. Hulteng, er formand for Santalkomiteen, prof. J. H. Blegen af Frikirken er dens kasserer.

Malechmissionen var en mission iblandt de gamle syrokaldæiske nestorianske kristne i Urmia, Syrien. Vi kalder den Malechmissionen paa grund af, at vi blev opmærksom paa denne missionsmark gennem pastor Malech fra Urmia. Han havde lært lidt norsk og talte sagen saa godt han kunde i de norske kirker med det resultat, at menighederne bidrog mange penge til denne missions støtte. Hauges synode sendte en mand, pastor M. O. Wee, til Asien for at undersøge forholdene der og han rapporterte, at vi ikke burde fortsætte. Alligevel fortsatte vi. Vi ofret mange

THOMAS HOSPITAL, MINNEAPOLIS, MINN.

penge. En ung prest, L. O. Fossum, ofret sig selv og drog ud med familie til Urmia. Snart begyndte ogsaa han at advare mod Malech, og missionen blev nedlagt.

Orientalmission. Fossum kom hjem for en tid, men gik ud til Persien igjen som The Intersynodical Oriental Missions udsending til muhammedanerne. Siden den tid har han virket som missionær paa det felt; særlig har han været beskjæftiget med Skriftens oversættelse paa det kurdiske sprog. Gud gi ogsaa denne missionsmark en rig høst.

I det hele tat gaar det fremover med vor hedningemission. Missionssekretæren, past. M. Sæterlie, har været paa inspektionsreise i Kina og fortsætter nu paa Madagaskar. Det gaar fremover ogsaa herhjemme. Det kan sees for eksempel af missionsindtægterne. I 1890 var indtægterne for hedningemissionen, Santal ikke iberegnet, kun \$7,141.36

eller 5c pr. person; i 1913 var de \$91,716.65, eller 33c pr. person.

e. BARMHJERTIGHEDSANSTALTER.

1. *For hjemløse.*

For hjemløse smaa har Den forenede kirke tre store barnehjem, og for hjemløse gamle har den to gamlehjem og skal snart bygge et til.

BESTYRELSE FOR BARMHJERTIGHEDSANSTALTERNE.

Kristofer Dalager, O. A. Veblen, H. E. Glasoe,
H. B. Kildahl, H. M. Solem, A. A. Oefstedal.

Dens barnehjem er som følger: Hommes i Wittenberg, oprettet i 1881 af pastor E. J. Homme, Beloit barnehjem i Beloit, Ia., oprettet i 1890 af Den forenede kirke, og Lake Park barnehjem i Lake Park, oprettet af hr. Lorents Pedersen og hustru i 1895 og senere overgik til samfundet. Ethvert af disse hjem har gode bygninger og er i god stand i det hele. Barna blir behandlet som i et godt kristeligt hjem. Vi har omkring 350 barn ved disse anstalter.

Samfundets alderdomshjem er i Wittenberg. Det blev

bygget af pastor Homme og overdrat til Den forenede kirke ved hans død. Northwood alderdomshjemmet er oprettet af kirkefolk indenfor samfundet under ledelsen af presterne Albert Johansen og senere J. D. Runsvold af Northwood, N. D. Det tredje gamle hjem skal oprettes af samfundet ved en testamentarisk gave paa \$35,000.00 fra miss Aase Haugen af Decorah, Ia.

BARNEHJEMMET I BELOIT, IOWA.

2. *For syge.*

Den forenede kirke som samfund eier og driver kun ett diakonissehjem og hospital, derimod drives der indenfor samfundet 12-13 andre hospitaler. United Church Hospital Association i Minneapolis oprettet det første tærings-hospital i Nordvesten, Thomas Hospital. En mængde syge er her blit pleiet. Samme forening holder nu paa at bygge et stort, nyt hospital, Fairview Hospital, for almindelig sygepleie. Naar dette hospital er færdigt vil foreningen ha et hospitalkompleks til en værdi af \$200,000. Andre hospitaler er St. Olaf, Austin, Minn.; Bethesda, Crookston, Minn.; St. Luke's, Fergus Falls, Minn.; Ebenezer, Madi-

son, Minn.; St. Luke's, Fargo, N. D.; Deaconess, Grafton, N. D.; Deaconess, Northwood, N. D.; Good Samaritan, Rugby, N. D.; Luther, Eau Claire, Wis.; Williston, Williston, N. D., og der haves en andel i Brooklyn Hospital and Deaconess Home. Mellem 9 og 10,000 patienter blir lagt ind paa disse hospitaler hvert aar og faar visse saa god behandling og tilsyn, som kan faaes. Enhver af disse anstalter burde omtales særskilt, men vi skal kun si nogle

BARNEHJEMMET I LAKE PARK, MINN.

ord om diakonissehjemmet i Chicago, Ill. Det er det største norske diakonissehjem i Amerika, og har kostet over \$185,000.00.

Chicago diakonissehjemmets historie gaar tilbage til 1885, da pastor A. Mortensen fra Kristiania holdt en præken i Bethlehem menighed om "Det kvindelige diakoni". Man organiserede straks en forening under navn af "The Norwegian Lutheran Tabitha Society", som søgte at gjøre barmhjertigheds arbeide blandt syge og fattige. Om en kort tid blev foreningen splittet paa grund af at diakonissesagen var saa ny, ubekjendt, misforstaat og mistænkt. Nogle venner af sagen fortsatte under en ny organisation,

“The Original Norwegian Lutheran Tabitha Society”, hvis formaal var at oprette et diakonissehjem og hospital. Det blev gjort, og huset blev indviet i 1891. Da det blev ødelagt af ildebrand i 1893, blev en tredje organisation sat igang under det første Tabitha navn (fra 1885), og man drev paa med fornyet mod. To aar senere blev ogsaa denne forening splittet af samme gamle grund — uvilje mod diakonissesagen. I 1896 blev en fjerde forening stif-

GAMLEHJEMMET I WITTENBERG, WIS.

tet, “The Norwegian Lutheran Deaconess Society”, inkorporert af pastor A. C. Anderson, dr. N. T. Quale og hr. Adolph Larson. Saa indrettet foreningen for det første et hus; i 1900 kjøbte den et andet, i 1902 bygget den et større hospital til et kostende af \$55,000.00. I 1903 blev institutionen overdrat til Den forenede kirke, som har udvidet den betydelig og gjort den til en diakonisseskole og hospital af første rang.

3. *For forkomne.*

Den forenede kirke har ikke paatat sig noget særskilt arbejde for de forkomne. Det arbejde som gjøres for disse udføres gennem slummission, afholdsforeninger, gademission, fængselsmission, diakonissehjem, osv.

4. *For fattige.*

Barnehjemmene og alderdomshjemmene dækker for det meste ogsaa arbeidet for de fattige. Ligeledes diakonisse-

DIAKONISSEHOSPITALET I NORTHWOOD, N. D.

hjemmet og hospitalerne, hvor omkring en sjettedel af de indlagte syge faar fri pleie. Thomas tæringshospital, for eks., har modtat gennem sin finanssekretær, pastor T. Hø-verstad, \$10,000.00 til \$12,000.00 hvert aar til barmhjer-tigheds øiemed. Samfundet har en hjælpekasse, hvoraf fattige studenter ved presteskolen og skolelærerseminariet faar laane smaa summer til midlertidig hjælp, og til under-støttelse af fattige prester og presteenker.

5. *For udtjente.*

For at gjøre ret mod de udtjente besluttet samfundet i 1909 at oprette et pensionsfond paa mindst \$100,000.00 for sine prester, professorer og missionærer. Fondet dannes paa følgende maade: Medlemmerne betaler \$200.00 hver i indtrædelsesafgift og et personligt aarligt bidrag af \$5.00, menighederne bidrar til det, og en tredjedel af Augsburg Publishing House's nettofortjeneste lægges til det.

GAMLEHJEMMET I NORTHWOOD, N. D.

B. DENS KASSER.

Den forenede kirke har mange gjøremaal, og mange kasser. Vi skal klassificere kasserne som følger: Forlagskasse, skolekasse, indremissionskasse, ydremissionskasse og barmhjertighedskasse.

Forlagskassen behøver man ikke at gi noget til, ti den bærer sig selv og er en indtægtskilde for samfundet.

Skolekassen eller samfundskassen, som den kaldes iblandt os, er en meget vigtig kasse. Iaar trænger den omtrent

50c fra hvert konfirmeret medlem af samfundet. Samfundskassen har den samme vigtige stilling i samfundet som kulkassen i et tog. Er den tom, saa stanser snart toget.

Vi har ogsaa et skolefond for presteskolen \$123,966.20 stort, og et for St. Olaf \$250,000.00 stort. Renterne af disse fond bruges til at lønne de teologiske professorer og lærerne ved St. Olaf College.

Den forenede kirke har bygget mange anstalter i sin korte virketid. Disses værdi i 1913 var omkring \$1,800,-

EBENEZER HOSPITAL, MADISON, MINN.

000.00. Ved siden af disse eier samfundets folk en hel del institutioner hvis værdi er antagelig henimod \$2,000,000.00. Menighederne eiet i 1906 kirker til en værdi af \$3,668,588.00 med en gjæld af blot 4 procent, og prestegaarde til en værdi af \$651,370.00. Dette er store summer. Men større er de summer, som trænges til at drive menighedernes og samfundets arbejde, efterat bygningerne er blit oprettet. Kassernes indtægter i tidsrummet fra 1890 til 1913 vilde udgjøre en vakker sum. Samfundskassen for eks., beløber sig til \$588,071.84 for disse aar, fondsrenterne og indremissionskassen til \$617,381.95, ydremissionskassen

(Kina og Madagaskar), til \$880,195.97, og de andre kasserne til større eller mindre summer.

Ovenstaaende kasser og alt andet menigheds- og samfundsarbeide støttes omtrent udelukkende af menighedsmedlemmer gennem frivillige gaver. Kirken faar ingensomhelst hjælp af staten. Den maa selv bære alle sine udgifter. Paa aarsmødet bestemmer samfundet, hvor meget der skal til, men det tvinger ingen menighed at gi nogen bestemt

HOSPITALET I RUGBY, N. D.

sum. Ret som det er faar vi dog høre, at det er det hele norske folk herover, som maa bære paa den "svære byrde", som kaldes kirken. Men det forholder sig ikke saa. Det er kirkefolket sely, og ikke de udenforstaaende, som oppretter og driver kirkearbeidet hertillands. Men tusinder paa tusinder, som intet yder, nyder godt af kirkens arbeide.

VI. DENS FREMGANG OG FREMFÆRD.

TILSLUT skal vi la samfundets formand, dr. T. H. Dahl, og professor E. Kr. Johnsen af Den forenede kirkes presteskole faa si nogle ord om samfundets fremgang og arbeide.

A. DETS FREMGANG.

Den forenede kirkes formand, dr. T. H. Dahl, gav paa aarsmødet i 1910 en lærerig og vakker fremstilling af vort samfunds vekst og oplevelser i de da henrundne 20 aar. Den følgende oversigt er hentet fra hans indberetning.

“Jeg har sat for dig en aaben dør.” Aab. 3, 8.

Kjære brødre!

Døren har været aabnet for Den forenede kirke. Herren gjorde det.

Mægtigt vidner derom de 20 aar, som er henrundne siden dens stiftelse.

Da vi for 20 aar siden mødte i denne kirke, var der jubel i hjerter og paa læber. Tre brodersamfund forenedes til ett, og vi havde grund til at være glade.

Vi er heller ikke blit skuffet. Herren satte for os en aabnet dør, og han har holdt den aabnet indtil nu.

Døren blev aabnet til hans hellige sandhed og til hans evige rige.

Herrens sande ord er blit forkyndt iblandt os og hans hellige sakramenter forvaltet efter hans egen indstiftelse.

Han aabnet døren til faderhuset og indbød alle.

Han aabnet døren til sin vingaard og leiet os til sine arbejdere.

Han gav os en stor barne- og ungdomsflok og bød os at mætte dem med livets brød og klæde dem i retfærdigheds dragt — alt ved hans Aand og ord.

Han gav os midler til at gjøre vel og aabnet døren for os, at vi kunde gi de hungrige at æde, de tørstige at drikke, ta de fremmede til os, klæde de nøgne, se til de syge og besøge de fattige.

Han aabnet døren til de fortabte sønner og døtre blandt vort udflytterfolk. Han aabnet døren til hedningernes mangfoldighed og til de fortabte faar af Israels hus.

Gjennem de aabnede døre hørte vi nødskriget fra vore egne sønner og døtre. Tusener er paa veien borte fra faderhjemmet og den hellige fædrearv. De lider nød i fremmed land. Vi hører graad og jammer-skrig. De fredløse, de fortvilede, de i mørket famlende finder ikke vei til fredens boliger, til sandhedens rige, til lysets land. Skriget lyder til os, som kjender veien og har baade fred og sandhed og lys.

Hvorledes har vi brugt de aabnede døre i disse 20 aar? Gik vi ind i hans rige og ud til hans arbeide? Gik vi med glade og taknemlige hjerter?

Meget er vist ugjort, som skulde været gjort, men det, som er gjort, bør vi glæde os over og gi Gud æren for.

Ganske betydelige fremskridt spores i disse 20 aar, Gud være lovet. Vi vil gjøre nogle sammenligninger.

I 1890 eiet vi som samfund ikke en eneste skolebygning. Der var vistnok en, som vi havde ret til og ventet at komme i lovlig besiddelse af, men den blev tat fra os. Nu eier Den forenede kirke et prægtigt teologisk seminar, et college, som staar paa høide med de bedste i landet, en normalskole og en høiere læreanstalt i Canton, S. D. Desuden har vort samfunds folk bygget 7 andre høiere læreanstalter, som er i fuld virksomhed og staar i samfundets tjeneste.

Vi har 3 barnehjem, et diakonissehjem og et alderdomshjem — for 20 aar siden havde vi ikke ett.

Vi havde intet hospital, nu har vi 8.

For 20 aar siden bevilget samfundet \$10,000 til indremission, men indtægterne blev kun lidt over \$8,000.

Den hele indtægt til hedningemissionen, santalmissionen iberegnet, beløb sig til lidt over \$11,000. Indtægterne til alle missionsgrene isammen i Den forenede kirkes første aar beløb sig til lidt over \$19,200. Den gang havde vi dog ingen hedningemissionsmark og ingen egne missionærer. Missionspengene sendtes til Det norske missionselskab.

For 10 aar siden indkom der til indremission ikke fuldt \$12,000. Men udgifterne var lidt over \$12,500. Altsaa en liden underbalance. Til hedningemissionen indkom der for 10 aar siden ikke fuldt \$15,500, men kun lidt over \$10,500 blev brugt det aar. Indtægterne til begge missioner isammen var \$25,785.30. Altsaa det tiende aars missionsindtægter over det første var omtrent \$6,500.

Hvormeget er indkommet og udlagt til missionerne i sidste samfundsaar?

Missionskassererens regnskab viser, at der er indkommet til indremission \$43,631.74, og at udgifterne har været \$42,631.78. Til Madagaskar- og Kinamissionen er indkommet \$83,401.81. Udgifterne var \$83,762.73. Det indsamlede beløb tilsammen var altsaa \$127,033.55.

Iaar har indtægterne til missionen oversteget indtægterne for 10 aar siden med over \$101,000.00, og for 20 aar siden med over \$107,000.00.

I disse 20 aar har 611 menigheder forenet sig med samfundet. 380 kandidater er under bøn og haandspaalæggelse indviet til Herrens tjenere; af disse var 33 dimitteret fra andre presteskoler. 66 prester fra andre kirkesamfund har sluttet sig til Den forenede kirke. Det hele tilskud af prester har saaledes været 446. 68 prester har sluttet sit dagverk i den stridende kirke, en del andre har nedlagt embedet og gaat over i andre livsstillinger, nogle har gaat ud af samfundet, og nogle har samfundet opløst sin forbindelse med.

574,980 gudstjenester har været holdt. Dette viser statistiken; men da denne i flere aar har været mangelfuld, vil vi vistnok være sandheden nærmere, hvis vi sætter antallet til ca. 600,000. 216,514 er ved daaben indlemmet i Guds rige. Dette tal er ogsaa for lidt paa grund af mangelfuld statistik. 640 kirker er blit indviet til Guds ære og hans menigheds opbyggelse.

Med tak til Gud maa vi erkjende, at der har været gjort store fremskridt i de forskellige kirkelige grene i disse 20 aar. De har oversteget den dristigste forventning. Hvem skal ha æren for det? "Ikke os, ikke os, men dit navn gi du æren, for din miskundheds, for din trofastheds skyld!"

Tør vi da i disse fremskridt se tegn paa fremgang med hensyn til samfundets aandelige tilstand?

Statistiske opgaver kan ikke erholdes med hensyn til det aandelige liv. Der er en, som fører statistik, men han oplader ikke sine bøger for os, saalænge vi er i den stridende kirke. Kun frugterne kan vi se, og efter dem faar vi dømmе.

Vi har dog ogsaa andre tydelige tegn paa, at der har været vekst i de helliges samfund i disse aar. Derfor har vi ikke alene grund til at takke Gud for fremgang i det ydre, men ogsaa for det aandelige livs vekst.

Gud har rigelig velsignet os paa mange maader. Han har ikke set hen til vor uværdighed, men til sin store barmhertighed. Men vi har da ogsaa stor aarsag til at skamme os over vor utroskab, vore mange forsømmelser, vor vantrø og ligegyldighed. Uendelig meget mere kunde der været gjort for Guds riges vekst blandt os selv og dets udbredelse blandt andre folkeslag, dersom vi havde været tro husholdere over Guds mangfoldige gaver. Derfor blandes vor glæde med bedrøvelse og vore lovsange med klagesuk — over os selv.

Herren vække os ved sin kraftige Aand til med mere kjærlighedens varme, mere selvfornegtelsens offervillighed, mere hellig nidkjærhed og ubrødelig troskab paany at opta arbeidet for Gud og hans riges sag!

SAMMENDRAG AF PAROCHIALRAPPORTERNE FOR 1890 OG 1912 OG FRA 1890 TIL 1912.

	1890	1912	1890-1912
Prester	241	589	*800
Menigheder	830	1,570	*1,800
Kirker	*450	1,070
Sjæle	152,200	276,596	535,635
Døbte	11,017	11,967	250,418
Konfirmerede	4,772	8,306	157,142
Egteviede par	2,074	3,081	51,308
Jordfæstede	3,054	3,752	78,363
Kommunicerede	53,042	82,660	1,657,143
Prækenere	20,776	41,276	703,533
Katekisationer	14,000	30,846	503,267
Søndagsskolelærere	1,956	4,817
Hverdagsskolelærere	393	941
Hverdagsskolebarn	28,000	45,239
Søndagsskolebarn	*20,000	50,961
Skoledage	26,364	35,057	836,272
Professorer	25	134	*500
Høiskoleelever	*450	2,029	*10,000
Ungdomsforeninger	713

*Ca.

B. DETS FREMFÆRD.

Følgende citeres af Prof. E. Kr. Johnsens "Den forenede kirke", 1905 :

"Dette er i korthed vort samfunds historie, og hvad vi har udrettet i de svundne aar. Naar vi ser paa alt dette, maa vi undre os og har al grund til at takke Herren; thi det er altsammen frugten af hans velsignelse. — Fattige emigranter kommer til et fremmed land for at finde brød for sig og sine, rydder sig grund, bygger sig hjem, danner

FÆLLESFORENINGSKOMITE.

(Den forenede kirke, Den norske synode og Hauges synode. 1912.)

menigheder og slutter sig sammen til samfund, og det vokser sig stort og sterkt ad frivillighedens vei. Frivillige gaver bygger og bærer det hele.

Blandt dette norske kirkefolk herover er Den forenede norsk lutherske kirke i Amerika opstaaet, og folket har faaet den mere og mere kjær; thi her fandt de sig et kirkeligt hjem, som de kunde hygge sig ved. Derfor denne sterke tilslutning.

Det er Den forenede kirkes ønske at samle det norske folk om ord og sakrament, gi dem hvad de trænger til liv og salighed. Vi ønsker at bevare forkyndelsen, som den lød i hjemlandets kirke fra de levende vidners mund blandt prester og lægfolk, gudsordet baaret frem med enfold og inderlighed, saa sjælene kan finde føde, og at naadegaverne faar rum og tas i brug i menigheden. Sakramenterne vil vi forvalte overensstemmende med Herrens indstiftelse og den lutherske kirkes orden. Det er altsammen som det lød i hjemlandets kirke, samme

alterbog, samme bønner, samme formaninger, samme salmebog, samme sang og samme melodi. Derfor føler ogsaa de norske, som kommer hid, sig hjemme her. Børnene undervises i de samme bøger, som bruges i Norge. Vi har ingen ny lære at indføre eller noget vi ønsker at skjule; hvad der bruges i moderkirken er ogsaa tjenligt for os.

Som en *norsk* luthersk kirke ønsker vi ogsaa at staa i en levende forbindelse med livsstrømningerne indenfor kirken i Norge og omplante paa amerikansk grund alt det gode, som moderkirken eier. Et udtryk herfor er, at ved vor presteskole er to af de teologiske professorer, dr. Bøckman og prof. Johnsen, norske teologer.

Som en *forenet* kirke ønsker vi at arbejde mod det maal, at det norske kirkefolk maa forenes til ett samfund. Derfor vil vi ikke udsllynge beskyldninger mod nogen, men gjøre hvad vi kan for at læge de dybe saar, som gammel strid har efterladt. Men skal det ske, maa der vises indbyrdes fordragelighed og andres ret respekteres. Vi vil ikke bygge et parti, men arbejde for Guds riges befæstelse og udbredelse blandt de norske herover paa vor lutherske bekjendelses grund.

Og foreningstanken har vist sig sterk, thi den er af Herren. For hvert aar, som er svundet, har samfundet vokset sig fastere og fastere. Det norske folk har fundet sig et kirkeligt hjem, hvor der er godt at være. Vort samfund er kanske ikke saa godt kjendt hjemme i Norge, som ønskeligt kunde være. Vi har intet gjort heller i saa henseende, og samfundet er jo endnu ungt; men de, som kommer herover, finder et hjem ogsaa her indenfor kirkens vægge, og hænder, som byder dem velkommen, og venner, som vil hjælpe dem og deres saa at hjertets trang til at være i Herrens hus kan bli tilfredsstillet.

Maatte da ogsaa Herren gi os naade til tro at forvalte den arv, vi har tat med os, bevare ordet purt og rent, og som en sand Herrens kirke bygge hans hus paa jord til velsignelse for den slegt, som lever, og de slegter, som maatte komme."

Kirken af levende stene bygt
nede i menneskevrimlen —
grundet paa klippen hviler trygt,
pegende opad mod himlen.
Tusinde storverk sank i grus,
intet dog rokket Herrens hus.
Herren alene ske ære.

*Bygde vi hjem i fremmed land,
kirken vi med os dog have,
lad os da holde vel istand
fædrenes kostbare gave.
Bygge vi vil paa sandheds grund
for vore børn til sidste stund
kirken, som aldrig skal rygges.*

Bygge vi vil vort kirkehjem —
bolig for fremtidens slegter —
bringe vor sten til muren frem,
skjærmet af Israels vægter.

Bygge vi vil til sol gaar ned,
kommer han selv med søndagsfred,
sjælen gaar ind til sin hvile.

Sjælen blir klædt i himmeldragt,
frem bliver smykkerne baarne,
medens vort støv i grav blir lagt,
ringet fra kirkens taarne,
himmelens jubel — kirkens sang —
blander og bærer klockens klang
kommende slegter imøde.

(Høyme.)

SAMFUNDETS EMBEDSMÆND, BESTYRELSE, OSV.

Formand: Pastor G. Hoyme, 1890-02; pastor T. H. Dahl, D. D., 1902—.

Viceformand: Pastor L. M. Biørn, 1890-94; pastor T. H. Dahl, 1894-02; pastor N. J. Ellestad, 1902-12; pastor J. N. Kildahl, D. D., 1912—.

Sekretær: Pastor J. N. Kildahl, 1890-94; pastor J. C. Roseland, 1894—.

Kasserer: Hon. Lars Swenson, 1890-04; hr. Erik Waldeland, 1904—.

Korporationsbestyrelse: Formand, hr. S. H. Holstad; sekr., hr. O. O. Erling.

Forlagsbestyrelse: Formand, prof. E. Kr. Johnsen; sekr., pastor L. P. Thorkveen; bestyrer for Augsburg Publishing House, hr. Erik Waldeland; vicebestyrer, hr. A. M. Sundheim.

Skolebestyrelse: Formand, pastor T. H. Dahl; sekr., prof. J. A. Aasgaard; bestyrer for United Church Seminary, pastor dr. M. O. Bøckman; for St. Olaf College, pastor dr. J. N. Kildahl; for Madison Lutheran Normal School, prof. K. Løkensgaard; for Augustana College, prof. A. G. Tuve; for Camrose Lutheran College, pastor J. R. Lavik; for Columbia College, pastor R. Bogstad; for Concordia College, pastor J. A. Aasgaard; for Pleasant View Lutheran College, pastor L. A. Vigness; for Scandinavia Academy, prof. E. H. Westgor; for Spokane College, pastor R. Bogstad, pastor A. O. Ulvestad (vikar); for Waldorf Lutheran College, pastor L. W. Bøe.

Indremissionsbestyrelse: Formand, pastor T. H. Dahl; sekr., pastor O. Guldseth; supt., pastor O. Glasøe; kasserer, pastor Lars Lund; engelsk indremissionssekr., prof. C. M. Weswig; formand for Ungdomsforbundet, prof. M. J. Stolee; sekr., pastor M. E. Waldeland; kasserer, J. N.

Jacobson; formand for Den norske konferens, pastor A. J. Hulteng; for Den engelske konferens, pastor H. E. Rasmussen.

Hedningemissionsbestyrelse: Formand, pastor T. H. Dahl; sekr., pastor M. Sæterlie, pastor M. J. Stolee (vikar); kasserer, pastor Lars Lund; supt. paa Madagaskar, pastor G. Torvik; supt. i Kina, pastor Daniel Nelson; formand for Kvindernes missionsforbund, mrs. T. H. Dahl; sekr., miss Annie Green; kasserer, mrs. M. O. Bøckman; formand for Zionsforeningen, pastor C. K. Solberg; kasserer, prof. J. H. Blegen (af Frikirken).

Barmhjertighedsbestyrelse: Formand, pastor H. B. Kildahl; rektor for Diakonisehjemmet, pastor A. Øfstedal; bestyrer for Hommeanstalterne, pastor J. A. Wang; bestyrer for Beloit barnehjem, hr. Th. Gunderson; bestyrer for Lake Park barnehjem, pastor J. H. Jahren; kasserer for pensionsfondet, hr. Erik Waldeland; for understøttelseskassen, pastor Edw. Hegland.

Høiere læreanstalter indenfor den norsk-lutherske kirke i Amerika.

Merk: 1 betegner Den forenede kirke, 2 Den norske synode, 3 Hauge synode, 4 Frikirken, 6 Brodersamfundet.

TEOLOGISKE SEMINARIER.	Grundlagt aar	Antal graduenter	Graduenter 1912	Elever 1912	Lærere 1912
1 Forenede kirkes seminar.....	1893	330	19	87	10
2 Luther seminar	1876	437	21	53	5
3 Red Wing seminar.....	1879	9	28	3
4 Augsburg seminar	1869	372	8	29	4
6 Wahpeton bibelskole (se nedenfor)	1903
Ialt	1137	57	197	22
SKOLELÆRERSEMINARIER.					
1 Madison Lutheran Normal.....	1892	274	32	153	8
2 Sioux Falls Lutheran Normal....	1889	250	14	202	10
Ialt	524	46	355	18
COLLEGES.					
1 St. Olaf college.....	1886	393	43	261	32
1 Augustana college	1860	2	8
1 Concordia college	1891
1 Spokane college	1907
2 Luther college	1861	615	12	107	18
2 Park Region Luther college.....	1892	3	3	25
2 Red Wing ladies' seminar.....	1894	2	9
3 Red Wing seminar.....	1879	10	43	11
4 Augsburg seminar	1869	224	9	53	11
Ialt	1239	77	506	72
AKADEMIER.					
1 Augustana college	1860	328	37	208	11
1 Camrose college	1911	91
1 Columbia college	1909	24	6	86	10
1 Concordia college	1891	315	20	280	16
1 Pleasant View Luther college....	1896	313	16	104	6
1 St. Olaf college akademi.....	1874	557	41	258

AKADEMIER (forts.)	Grundlagt aar	Antal graduerter	Graduerter 1912	Elever 1912	Lærere 1912
1 Scandinavia akademi	1890	276	18	103	6
1 Spokane college	1907	18
1 Waldorf college	1903	237	37	291	11
2 Bruflat akademi	1889	112	21	95	5
2 Clifton Luth. college	1896	24	7	82	5
2 Gale college	1901	143	19	78	6
2 Luther akademi	1888	7
2 Luther college akademi	1861	10	107
2 Northwestern college	1910	1	1	56	3
2 Pacific Luth. akademi	1894	160	14	176	8
2 Park Region Luth. college	1892	300	24	178	15
2 Preus akademi	1901	107	7	60	6
2 Red Wing ladies' seminar	1894	286	40	157	24
2 Willmar seminar	1882	400	23	165	6
2 Wittenberg akademi	1901	145	15	124	5
3 Jewell college	1893	174	16	178	12
3 Red Wing seminar	1879	13	69
4 Augsburg seminar	1869	367	9	81
4 Bethania college	1904	30	6	87	8
4 Oak Grove ladies' seminar	1896	32	9	90	7
6 Wahpeton bibelskole	1903	24	6	58	4
Ialt	4355	415	3262	199
Forenede kirkes skoler (11)	3049	269	1930	128
Norske synodes skoler (14)	2985	231	1674	123
Hauge synodes skoler (2)	174	48	318	26
Frikirkens skoler (3)	1025	41	340	30
Eielsens synodes skoler (0)
Brodersamfundets skoler (1)	24	6	58	4
Ialt	7257	595	4270	311

Northwestern college fortsatte Grand Forks college (1900—1909) med 80 graduerter.

Norsk lutherske barmhertighedsanstalter.

DIAKONISSEHJEM	Grundlagt aar	Antal diakonisser	Antal sygeplejersker	Antal graduerter 1912	Antal graduerter ialt	Patienternes antal
1 Chicago, Ill.	1879	23	51	10	75
4 Minneapolis, Minn.	1890	9	28	2	16
Brooklyn, N. Y.	1884	18	13	5	36
HOSPITALER.						
1 Deaconess, Chicago, Ill.	1897	23	51	10	75	1605
St. John's, Sioux City, Ia.	11	377
1 St. Olaf, Austin, Minn.	1896	7	3	327
1 Bethesda, Crookston, Minn.	1898	2	10	2	6	247
1 St. Luke's, Fergus Falls, Minn.	1903	1	14	6	11	400
Heron Lake, Minn.	1903	12	5	1000
1 Ebenezer, Madison, Minn.	1902	1	6	426
4 Deaconess, Minneapolis, Minn.	1890	9	28	2	16	1354
1 Thomas, Minneapolis, Minn.	1907	11	214
2 Luther, St. Paul, Minn.	1902	16	4	33	729
Deaconess, Brooklyn, N. Y.	1884	18	13	5	36	1425
1 St. Luke's, Fargo, N. D.	1905	3	25	6	16	776
1 Deaconess, Grafton, N. D.	1903
4 Deaconess, Grand Forks, N. D.	1891	1	523
1 Deaconess, Northwood, N. D.	1902	1	5	5	10	411
1 Good Samaritan, Rugby, N. D.	1910	10	383
2 Lutheran, Sioux Falls, S. D.	16	7	40	550
Luther, Eau Claire, Wis.	1907	2	20	4	10	646
2 Lutheran, La Crosse, Wis.	1902	35	7	43	2670

BARNEHJEM.	Aabnet aar	Antal personer
3 Norw. Luth., Chicago, Ill.	1891
2 Ev. Luth. Receiving Home, Chicago, Ill.	1905
1 Beloit, Iowa	1890	164
1 Lake Park, Minn.	1895	102
2 Wild Rice, Twin Valley, Minn.	1891
4 Bethesda, Willmar, Minn.	1898	50
3 Bethesda, Beresford, N. D.	1896	51
2 Parkland, Wash.	1900
4 Martha & Maria, Poulso, Wash.	1892
2 M. Luther, Stoughton, Wis.	1889
1 Homme, Wittenberg, Wis.	1880	77
2 Brevig, Port Clarence, Alaska.	1900
HJEM FOR GAMLE.		
Norw. Old People's Home, Chicago, Ill.	1896
4 Bethesda, Willmar, Minn.	1905	15
1 Northwood, N. D.	1910	11
4 Poulso, Wash.
2 Josephine, Stanwood, Wash.
2 Stoughton, Wis.	1889
1 Homme, Wittenberg, Wis.	1880	42
HJEM FOR KVINDER.		
Lutheran Hospice, Minneapolis, Minn.	1907
SLUMMISSION.		
Brooklyn, N. Y.
EMIGRANT- OG SJØMANDSMISSION.		
Brooklyn, N. Y.	1890
1 New York, N. Y.	1905
2 New York, N. Y.	1866
2 Galveston, Texas	1911
BYMISSION.		
1 Chicago, Ill.
2 Chicago, Ill.
1 Minneapolis, Minn.
2 St. Paul, Minn.
3 St. Paul, Minn.

Norsk luthersk parochialrapport.

	1. Forenede kirke	2. Norske Synode	3. Hauges Synode	4. Frikirken	5. Eielesens Synode	6. Brodersamfundet	Ialt (ikke fuldstændig)
Menigheder	1538	1064	350	400	27	19	3398
Sjæleantal	275970	146348	39696	36000	1400	994	500408
Konfirmerte medl.	169710	92887	24000	17500	1200	*800	306097
Stemmeberettigede	63010	*37000	*11000	*12000	*480	*400	123890
Kirker	1048	240	270
Prester i arbeide	463	331	137	137	4	1072
Afgaaede prester	6	5
Prestegaarde
Optagne 1911	9615
Døbte 1911	10284	8139	2187	2050	22660
Konfirmerte 1911	8441	5022	1576	1100	16139
Nadvergjester 1911	79292	66659	12929	11350	17230
Egteviede 1911	2771	2345	587	475	6178
Begravede 1911	3848	2758	715	550	7871
Prækener 1911	38742	25964	10582	12435	87723
Katekisationer 1911	32613	4255
Søndagsskoler	668	75	191	203	12
Søndagsskolelærere	4817	1093	1150	20
Søndagsskoleelever	6000	6641
Hverdagsskoler	749	490	175	180	10	1604
Hverdagsskolelærere	987	509	199	210	1905
Hverdagsskoleelever	50584	6683	9575
Ungdomsforeninger	539	300	140	250	1229
Kvindeforeninger	548
Professorer	133	123	26	30	0	4	316
Studenter	2047	1674	318	340	0	58	4437
Diakonisser	74	0	0	35	0	0	109
Missionærer	40	8	14	7	1	8	80

*Ca.

Norsk lutherske forlagsforretninger.

Bestyrer.

- 1 Augsburg Pub. House, Minneapolis, Minn. Erik Waldeland
- 2 Lutheran Pub. House, Decorah, Ia. L. S. Dale
- 3 Hauges Synod Book Dept., Red Wing, Minn. L. C. Jacobson
- 4 Free Church Book Concern, Minneapolis, Minn. O. A. Hain
K. C. Holter Pub. Co., Minneapolis, Minn. Past, K. C. Holter

Norsk lutherske blade.

Ugentlig norske.

- 1 Lutheraneren, Minneapolis. Past. Thore Eggen
- 1 Budstikken, Everett, Wash. Past. O. J. Edwards
- 1 Luthersk Børneblad, Minneapolis, Minn. Past. Olaf Guldseth
- 1 For Gammel og Ung, Wittenberg, Wis. Past. J. A. Wang
- 2 Ev. Luth. Kirketidende, Decorah, Ia. Past. Thos. Nilsson
- 2 Børneblad, Decorah, Ia. Past. Thos. Nilsson
- 2 Pacific Herald, Tacoma, Wash. Past. A. O. Bjerke
- 2 Illus. Familieblad, Decorah, Ia.
- 3 Budbæreren, Red Wing, Minn. Past. C. C. Holter
- 3 Børnevennen, Red Wing, Minn. Past. C. C. Holter
- 4 Folkebladet, Minneapolis, Minn. Iver A. Hain
- 4 Luth. Missionær (opbyggelsesblad), Minneapolis. Past. S. R. Tollefson
- 6 Broderbaandet, Minneapolis, Minn. Prof. E. M. Broen

Ugentlig engelske.

- 1 United Lutheran, Minneapolis, Minn. Past. G. T. Rygh
- 1 og 3, Childrens Companion, Minneapolis, Minn.
Past. John Peterson og Past. A. O. Mortvedt
- 2 Lutheran Herald, Decorah, Ia. Past. Theo. Graebner
- 2 Our Friend, Decorah, Ia. Past. Lauritz Larsen

Halvmaanedlig norsk-engelsk.

- Ungdommens Ven, Minneapolis, Minn. N. N. Rønning

Maanedlig norske.

- 2 Bymissionæren, Minneapolis, Minn. Past. C. S. Thorpe.
- 4 Luthersk Tidsskrift, Minneapolis, Minn. Prof. J. O. Evjen et al.
- 4 Gasseren (Madagaskar), Minneapolis, Minn. Prof. A. Helland
- 5 Den kristelige Lægmand, Minneapolis, Minn. Past. E. Mørstad
- Zions Røst (jødemission), Chicago, Ill. Past. E. N. Heimann
- Santalmissionæren, Minneapolis, Minn. Prof. J. H. Blegen
- Kirke og folk (missionsblad), Minneapolis, Minn. Past. N. Hansen
- Folkets Vel (afholdsblad), Minneapolis, Minn. Gustav Eide

Maanedlig norsk-engelske.

- 1 Chicago Lutheraneren, Chicago, Ill. Past. T. C. Thompson
- 1 Diakonissen (Deaconess), Chicago, Ill. Past. A. Øfstedal

Aarlig norske.

- 1 Forenede kirkes Aarsberetning, Augsburg Publishing House.....
 Past. J. C. Roseland
 1 Folkekalender, Augsburg Publishing House.....Prof. E. Kr. Johnsen
 1 Julebog for Barn, Augsburg Publishing House...Prof. E. Kr. Johnsen
 1 Ved Juletræet, Augsburg Pub. House.....Past. H. Høverstad
 2 Synodens Aarsberetninger, Lutheran Pub. House.....
 Past. D. C. Jordahl et al.
 2 Ev. luth. Folkekalender, Luth. Pub. House.....
 3 Hauges Aarsberetning, Hauges Book Dept.....Past. N. J. Løhre
 3 Folkekalender, Hauges Book Dept.....
 4 Frikirkens Aarsberetning, Free Church Book Concern.....
 Prof. J. L. Nydahl
 4 Kristelig Folkekalender, Free Church Book Concern.....

Aarlig engelske.

- 1 Lutheran Almanac.....Past. L. P. Thorkveen
 1 Christmas Story Book.....Mrs. T. H. Dahl
 1 By the Christmas Tree.....Past. L. P. Thorkveen
 2 Ev. Luth. Almanac.....

Aarlig norsk-engelske.

- 1 Julen er kommen.....Past. H. Høverstad og Past. L. P. Thorkveen
 1 Jul i Vesterheimen.....A. M. Sundheim

THE BORROWER WILL BE CHARGED
AN OVERDUE FEE IF THIS BOOK IS NOT
RETURNED TO THE LIBRARY ON OR
BEFORE THE LAST DATE STAMPED
BELOW. NON-RECEIPT OF OVERDUE
NOTICES DOES NOT EXEMPT THE
BORROWER FROM OVERDUE FEES.

NOV 24 1986 ILL

1695989

RECEIVED

